

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Διπλωματική Εργασία

**«ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΟΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ»**

της

ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού
διπλώματος ειδίκευσης στην Διοίκηση Επιχειρήσεων

Φεβρουάριος 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα	II
Λίστα Πινάκων – Διαγραμμάτων	IV
Περίληψη	V
Ευχαριστίες	X
Ευρετήριο Συντομεύσεων	XI

ΜΕΡΟΣ Α

1.Εισαγωγή	12
1.2 Στόχοι	13
1.3 Μεθοδολογία Διπλωματικής	14
2. Σύμφωνο Σταθερότητας & Ανάπτυξης – ΣΣΑ	15
2.1 Πρόλογος	15
2.2 Λειτουργία & Θεσμικό Πλαίσιο του ΣΣΑ	17
2.2.1 Προληπτικός Βραχίονας του ΣΣΑ	19
2.2.2 Κατασταλτικός/Διορθωτικός Βραχίονας του ΣΣΑ	21
2.3 Η Σημασία του ΣΣΑ για την Ευρωζώνη	25
2.3.1 Η Οικονομική Σημασία του ΣΣΑ	25
2.3.2 Η Πολιτική Σημασία του ΣΣΑ	30
2.3.3 Η Νομική Σημασία του ΣΣΑ	31

ΜΕΡΟΣ Β

3. Δημοσιονομική Κρίση & ΣΣΑ	35
3.1 Διεθνής Χρηματοπιστωτική & Ευρωπαϊκή Δημοσιονομική Κρίση	35
3.2 Η Ελληνική Δημοσιονομική Περίπτωση	40
4. Προτάσεις της Επιτροπής για Αναδιάταξη του ΣΣΑ	46
4.1 Προτάσεις Επιτροπής	46
4.2 Κριτική στις Προτάσεις της Επιτροπής	51
5. Προοπτικές Αναδιάρθρωσης του ΣΣΑ	54
6. Αντί Επιλόγου - Συμπεράσματα	59
6.1 Συμπεράσματα	59
6.2 Προτάσεις	63
<u>Βιβλιογραφία</u>	71
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	71
Ελληνική Βιβλιογραφία	76
Ηλεκτρονικές Πηγές	78

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1. Συμμόρφωση με τον Προληπτικό Βραχίονα του ΣΣΑ	21
Πίνακας 2. Συμμόρφωση με τον Κατασταλτικό/Διορθωτικό Βραχίονα του ΣΣΑ	23

Λίστα Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1. Βασικά Στοιχεία Ισορροπημένων Προϋπολογισμών στη Ευρωζώνη κατά το 1998-2010.	37
Διάγραμμα 2. Νομισματική Πολιτική και Διαθέσιμες Πιστώσεις	40
Διάγραμμα 3. Πορεία Δημοσιονομικού Ελλείμματος στην Ελλάδα	41
Διάγραμμα 4. Ελληνικά Spreads σε σχέση με Γερμανικά Ομόλογα	44

Περίληψη

Με την απαρχή της σύλληψης της ιδέας του Συμφώνου Σταθερότητας, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Σύμφωνο διαπερνούν διάφορα γεγονότα και καταστάσεις. Ιδιαίτερα τα τελευταία δύο χρόνια, εν μέσω της οικονομικής κρίσης που ταλανίζει τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, το ερώτημα που απασχολεί τους ευρωπαίους ηγέτες και αξιωματούχους, αφορά την επιβίωση και την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εν μέσω των κρίσιμων οικονομικών εξελίξεων, το μήλον της έριδος για τους περισσότερους ευρωπαίους αποτελεί η αυστηριοποίηση η μη, των όρων του Συμφώνου Σταθερότητας, μέσα στα γενικότερα πλαίσια της αναθεώρησης του.

Σκοπός: Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει το βασικό πλαίσιο λειτουργίας του Συμφώνου Σταθερότητας & Ανάπτυξης (ΣΣΑ), τις βασικές πτυχές της τρέχουσας δημοσιονομικής-χρηματοπιστωτικής κρίσης που λαμβάνει χώρα στην Ε.Ε. και το πώς το ΣΣΑ με βάση την υπάρχουσα δομή και οργάνωση του μπορεί να δώσει λύσεις στην παρούσα κατάσταση έτσι ώστε η ευρωπαϊκή οικονομία να ξεπεράσει την κρίση με τις λιγότερο δυνατές απώλειες. Ο προβληματισμός που αναπτύσσεται, επιχειρεί ουσιαστικά να τεκμηριώσει την αναγκαιότητα αναθεώρησής του. Ωστόσο, είναι πράγματι δύσκολο να κρίνουμε εάν το αναθεωρημένο σύμφωνο αποδειχθεί αποτελεσματικό μακροχρόνια, ιδιαίτερα μετά τις τελευταίες οικονομικές εξελίξεις σε μακροοικονομικό επίπεδο.

Η έρευνα χωρίζεται σε 2 μέρη (Α' & Β') και αντίστοιχα σε 6 κεφάλαια. Στο Α' μέρος γίνεται μια εισαγωγή στο θέμα του ΣΣΑ και στο τρέχον πλαίσιο που το διέπει. Πιο συγκεκριμένα, στο 1^ο κεφάλαιο αναφέρονται οι επιμέρους στόχοι της έρευνας, καθώς και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Στο 2^ο κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση

της βιβλιογραφίας σχετικά με το ΣΣΑ, όπου εξετάζεται η λειτουργία και το θεσμικό πλαίσιο, η σημασία του για την ευρωζώνη. Στο Β' μέρος, και ειδικότερα στο 3^ο κεφάλαιο εξετάζεται κατά πόσο ανταποκρίνεται το ΣΣΑ στην τρέχουσα κρίση. Στο 4^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την τροποποίηση και αναδιάταξη του Συμφώνου, ενώ στο 5^ο εξετάζεται κατά πόσο είναι αναγκαία ή όχι η αναδιάρθρωση/τροποποίηση του. Τέλος, στο 6^ο παρουσιάζονται τα βασικά συμπεράσματα της διπλωματικής.

Μεθοδολογία: Χρησιμοποιήθηκαν επιστημονικά άρθρα καθώς και λοιπές έγκυρες δημοσιεύσεις (βιβλία, εφημερίδες κλπ) έτσι ώστε να διερευνηθεί το υπό εξέταση θέμα

Πρόκειται, δηλαδή, για μια έρευνα που στηρίχτηκε σε δευτερογενή στοιχεία.

Αποτελέσματα: Η ανάλυση έδειξε ότι η δημιουργία του ΣΣΑ εξυπηρέτησε συγκεκριμένες ανάγκες κατά την εξελικτική διαδικασία της Ε.Ε. αλλά και της πορείας προς την ΟΝΕ. Η σημερινή χρηματοπιστωτική κρίση που εξελίχθηκε ταυτόχρονα και σε δημοσιονομική κρίση έφερε στην επιφάνεια θέματα τα οποία είτε δεν αντιμετωπίστηκαν από το ΣΣΑ είτε δεν αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Σεπτέμβριο του 2010 παρουσίασε ένα πλαίσιο προτάσεων μέσω του οποίου επιδιώκεται η ενδυνάμωση τόσο του προληπτικού όσο και του διορθωτικού βραχίονα του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Παράλληλα, προτείνεται η θεσμοθέτηση ενός μηχανισμού αντιμετώπισης των κρίσεων, αλλά και προβλέπεται ως έσχατη λύση, η υιοθέτηση ενός μηχανισμού ελεγχόμενης πτώχευσης κρατών-μελών τα οποία δεν καταφέρνουν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

Συμπεράσματα: Σήμερα, οι οικονομίες των χωρών της Ευρωζώνης ευθυγραμμίζονται σε μια νέα τροχιά ανάπτυξης, ωστόσο όμως η πρόκληση για την βελτίωση και αποκατάσταση της δημοσιονομικής πειθαρχίας είναι σημαντικότερη όσο ποτέ άλλοτε. Η συρρίκνωση των οικονομιών της ευρωζώνης το 2009 και η ανάγκη παροχής δημοσιονομικών κινήτρων, οδήγησαν σε αύξηση των ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους. Σύμφωνα με σημεία αναφοράς του Συμφώνου, οι χώρες μέλη πρέπει να μειώσουν το έλλειμμα τους σε ποσοστό κάτω από το 3% του ΑΕγχΠ, καθώς και ο λόγος δημόσιου χρέους προς ΑΕγχΠ, να διαμορφωθεί σε ποσοστό κάτω από 60%. Ο στόχος για την επίτευξη μιας ισορροπίας διαρθρωτικής σε κάθε χώρα, αποτελεί και την μεγαλύτερη πρόκληση για τις χώρες μέλη της Ευρωζώνης και της ΕΕ γενικότερα.

Summary

Since the beginning of the conception of the Stability Pact, the European Union and the Pact are faced with difficult facts and situations. Especially the last two years most of the European countries are afflicted with economic crisis, the question in concern for the European leaders and officials is related with the sustainable development of the European Union. In the middle of the critical economic facts, the argument in question, among the Europeans, concerns the degree of discipline one member has to commit itself within the revised framework of the Stability & Growth Pact, and what the austerity measures should be.

Aim: The aim of this research paper is to examine the basic operating framework of the Stability and Growth Pact (SGP), essential aspects of the current fiscal-financial crisis taking place in the EU and how the SGP is based on the existing structure and organization can provide solutions in this situation so that the European economy to overcome the crisis with the least possible losses. The question in doubt that is analyzed in this paper, attempts to prove the necessity of its revision. However, it is very challenging to predict correctly the effectiveness of the revised Stability & Growth Pact in the long run, especially following the current affairs in the macroeconomic scope.

The research is divided into 2 parts (A & B) and 6 chapters respectively. The first part is an introduction of the SGP and the current framework governing it. More specifically, in the first chapter presents the objectives of the survey and the methodology used. The second chapter is a review of the literature on the SGP, which examines the function and institutional framework and its importance for the euro zone. In the second part, especially the third chapter examines whether the SGP responds to the current crisis. In the fourth chapter, the European Commission's proposals for the review/modification of the SGP are discussed and the fifth examines whether this

review/modification is justified from the current situation. Finally, in the sixth chapter the key findings of the thesis are presented.

Methodology: For the purposes of the research, scientific articles are used and other authoritative publications (books, newspapers, etc.) in order to investigate the matter under consideration. This resulted in a research based on secondary data.

Results: Analysis showed that the establishment of the SGP served specific needs in the evolutionary process of the EU and progress towards EMU.

Current financial crisis that has evolved both in fiscal crisis has exposed issues that either were not addressed by the Pact or not treated effectively.

The European Commission in September 2010 presented a framework of proposals that seeks to strengthen both the preventive and the corrective arm of the Stability and Growth Pact, and also suggested a permanent mechanism for addressing future crisis. In parallel to SGP, the Commission suggested a mechanism to deal with crises, but as a last resort, recommended also to adopt a controlled bankruptcy procedure for the member-states, that fail to meet their fiscal obligations.

Conclusions: Today, the economies of the eurozone are lined under a new growth trajectory, however the challenge of improving and restoring fiscal discipline is more important than ever before. The contraction of the eurozone economies in 2009 and the need for fiscal stimulus, led to increasing deficits and public debt. According to the benchmarking points of the Stability Pact, the countries members should reduce the public deficit below the 3% of the GDP, whereas the public debt should be reduced below the 60% of GDP. The objective of achieving a structural balance in almost every country, actually is an important challenge for all eurozone nations and the European countries in general.

Ευχαριστίες

Η ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών με την συγγραφή της παρούσας διπλωματικής μου δίνει την ευκαιρία να ευχαριστήσω καταρχήν τους καθηγητές μου για όλη την βοήθεια κατά τη διάρκεια των δύο ετών του μεταπτυχιακού προγράμματος, και ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου Κο Δημήτριο Μιχαήλ, για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση του για την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

Τέλος, την οικογένεια μου για την αμέριστη συμπαράσταση και ενθάρρυνση τους σε όλη την διάρκεια του μεταπτυχιακού, μέχρι την επιτυχή ολοκλήρωση του.

Ευρετήριο Συντομεύσεων

ΑΕγχΠ → Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΕΕ (ΕU) → Ευρωπαϊκή Ένωση (European Union)

ΟΝΕ → Οικονομική Νομισματική Ένωση

ΕΝΙ → Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα

ΕΚΤ (ΕCΒ) → Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (European Central Bank)

ΟΟΣΑ (ΟΕCΔ) → Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη

(Organization for Economic Co-Operation and Development)

ΜΣΙ → Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών

ΕΚ → Ευρωπαϊκή Κοινότητα

ΔΥΕ → Διαδικασία Υπέρβασης Ελλείμματος

ΔΥΑ → Διαδικασία Υπέρβασης Ανισορροπίας

ΣΣΑ → Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης

ΕCΟFΙΝ → Economic and Financial Affairs Council

ΕFΣF → European Financial Stability Facility

ΜΕΡΟΣ Α

1. Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι η ευρωζώνη, αλλά και η Ε.Ε. ως γενικότερο πλαίσιο, βιώνει σήμερα τις πιο κρίσιμες στιγμές από την δημιουργία της. Η υπάρχουσα διεθνής οικονομική κρίση και η ύφεση που έχει προκαλέσει ξεκίνησε ως κρίση ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου στις ΗΠΑ, δηλαδή μια κρίση του χρηματοπιστωτικού τομέα, μετεξελίχθηκε διεθνώς σε μια δημοσιονομική κρίση με αποτέλεσμα την επέκταση της και στην πραγματική οικονομία.

Η οικονομική κρίση, όπως αναμενόταν, είχε αρνητικές επιπτώσεις και στα δημόσια οικονομικά των κρατών-μελών της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ. Για τη ζώνη του ευρώ ως σύνολο, το δημοσιονομικό έλλειμμα εκτιμάται ότι υπερτριπλασιάστηκε το 2009, σε 6,4% του ΑΕΠ από 2,0% το 2008, ενώ προβλέπεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι θα αυξηθεί περαιτέρω το 2010 σε 6,9% του ΑΕΠ. Επίσης, το δημόσιο χρέος εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά περίπου 9 εκατοστιαίες μονάδες το 2009, σε 78,2% του ΑΕΠ, και προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω το 2010 σε 84,0% του ΑΕΠ.(INE-ΓΣΕΕ, 2010)

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής επιτροπής προβλέπεται ότι το έλλειμμα της Ευρωζώνης θα υπερβεί το ποσοστό του 3% του ΑΕΠ για όλες τις χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ (INE-ΓΣΕΕ, 2010).

Η παρούσα κρίση όπως ήταν επόμενο ανάδειξε το ρόλο του ΣΣΑ ως κανονιστικού πλαισίου για τον συντονισμό των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών των χωρών που συμμετέχουν στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Το ΣΣΑ προέκυψε ως συμπλήρωμα των κριτηρίων του Μάαστριχτ με σκοπό να διασφαλίζει μια ισορροπία των δημοσίων οικονομικών, καθορίζοντας τους βασικούς κανόνες της οικονομικής πολιτικής για όλα τα κράτη μέλη, με στόχο πάντα την ομαλή

λειτουργία της ONE. Ένας από τους κανόνες που εισήγαγε είναι ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διατηρούν σχεδόν ισοσκελισμένους η πλεονασματικούς προϋπολογισμούς. (Συμβούλιο Ε.Ε., 2005)

Ακόμη και σε περίοδο οικονομικής ύφεσης, οι προϋπολογισμοί των κρατών μελών έχουν την δυνατότητα να εμφανίζουν έλλειμμα, το οποίο ωστόσο δεν πρέπει να υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση έκτακτων οικονομικών αρνητικών καταστάσεων, όπου επιτρέπεται η υπέρβαση του ορίου ελλείμματος του 3%. Η υπέρβαση του ορίου του ελλείμματος συνεπάγεται την λήψη μέτρων όπου το κράτος μέλος οφείλει να λάβει, διαφορετικά προβλέπεται η επιβολή χρηματικών ποινών. (Συμβούλιο Ε.Ε., 2005)

Το θέμα που προέκυψε από την τρέχουσα δημοσιονομική κρίση είναι κατά πόσο τα διάφορα κριτήρια (κριτήριο του δημοσιονομικού ελλείμματος, του χρέους και του πληθωρισμού) μπορούν να ισχύουν για όλες τις οικονομίες της ONE ανεξάρτητα από τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε μια. Έτσι, μια οικονομική πολιτική «one size fits all» σε περιόδους ύφεσης και δημοσιονομικής κρίσης, ενδεχομένως να χρειάζεται αναθεώρηση. Τα κριτήρια του Συμφώνου εξαρτώνται από τις ιδιαίτερες καταστάσεις και το ελαστικό περιβάλλον που επικρατούν στην αγορά προϊόντων εργασίας και κεφαλαίου της κάθε χώρας.

1.1 Στόχοι

Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι να εξετάσει τα εξής:

- Να εξετάσει τη λειτουργία και το θεσμικό πλαίσιο του ΣΣΑ, όσον αφορά τη βασική δομή και οργάνωση του.

- Να εξετάσει τη σημασία του ΣΣΑ ως ‘ασπίδα’ προστασίας της ευρωζώνης, καθώς και το πώς αντιμετωπίζεται από τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης.

- Να εξετάσει τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την τροποποίηση και αναδιάρθρωση του ΣΣΑ και κατά πόσο αυτές συμβάλλουν έτσι ώστε να συνεισφέρει στην αντιμετώπιση της κρίσης και των παράπλευρων προκλήσεων.

- Και τέλος να εξετάσει κατά πόσο τίθεται ανάγκη για τροποποίηση του ή όχι.

1.3 Μεθοδολογία Διπλωματικής

Όσον αφορά την συλλογή των στοιχείων διεξήχθη δευτερογενής έρευνα. Για την δευτερογενή έρευνα χρησιμοποιήθηκαν βιβλία, επιστημονικά άρθρα, δημοσιεύσεις στο internet καθώς και μελέτες διαθέσιμες με κριτήριο την επιστημονική τους επάρκεια.

Τα πλεονεκτήματα που εμφανίζουν τα δευτερογενή στοιχεία είναι τα εξής (McNeill & Chapman, 2005):

- ✓ Οικονομίες από πλευράς αποφυγής κόστους.
- ✓ Οικονομίες σε χρόνο.
- ✓ Βοήθεια στην διευκρίνιση του προβλήματος.
- ✓ Βοήθεια σχετικά με τον εντοπισμό μόνο των απαιτούμενων στοιχείων.

- ✓ Δημιουργία βάσης συγκρίσεως με τα πρωτογενή στοιχεία.
- ✓ Συμπλήρωση κενών πληροφόρησης που δεν μπορούν να καλυφθούν από την συλλογή πρωτογενών στοιχείων.

Το βασικό θέμα με τη χρήση δευτερογενών στοιχείων είναι ότι θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του ερευνητικού έργου και να επιβεβαιώνεται η αξιοπιστία τους. Το βασικό τους μειονέκτημα είναι λοιπόν ότι αρκετές φορές δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της έρευνας. Ακόμη, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή διότι σε αρκετές έρευνες υπάρχει και το στοιχείο

της αμεροληψίας από την πλευρά εκείνου που διεξάγει την έρευνα (McNeill & Chapman, 2005).

2. Σύμφωνο Σταθερότητας & Ανάπτυξης – ΣΣΑ

2.1 Πρόλογος

Η ιστορία του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεκινάει μισό αιώνα περίπου πριν. Ο θεμέλιος λίθος για την υιοθέτηση του Ευρώ τέθηκε με την θεσμοθέτηση των κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992), βάσει της οποίας καθορίστηκαν οι βασικοί όροι του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για τις χώρες της Ευρωζώνης.

Στη Συνθήκη του Μάαστριχτ ορίστηκαν τα τρία «στάδια» της νομισματικής ολοκλήρωσης: κατά την πρώτη φάση (1990-1994), προβλέπονται ορισμένες τεχνικές απαιτήσεις (όπως κινήσεις κεφαλαίων, νομοθεσία της Κεντρικής Τράπεζας), οι οποίες έπρεπε να ολοκληρωθούν για να προχωρήσουμε στην επόμενη φάση. Κατά την δεύτερη φάση (1994-99) η σύγκλιση της οικονομικής πολιτικής μεταξύ των κρατών-μελών έπρεπε να ενισχυθεί και να θεσπιστεί το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ENI) ως όργανο παρακολούθησης. Τελικώς, η μετάβαση στο τρίτο στάδιο, διασφαλίστηκε από ορισμένα «κριτήρια»: της επιλεξιμότητας, των «κριτηρίων σύγκλισης», τα οποία ξεκίνησαν το 1997 και οδήγησαν στην εισαγωγή του κοινού νομίσματος το 1999. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, ορισμένες χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και μετά από ένα δημοψήφισμα, επίσης, η Δανία επέτυχαν παρέκκλιση από την πλήρη μετάβαση στην τρίτη φάση (Exenberger, 2005).

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 κατέστη σαφές ότι οι κανονισμοί και τα κριτήρια που έχουν συμφωνηθεί για το Μάαστριχτ δεν ήταν επαρκή για να εγγυηθούν την ομαλή μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα. Συνεπώς, η Συνθήκη του

Άμστερνταμ του 1997 περιλαμβάνει ένα πολιτικό σύμφωνο, συνδεδεμένο με τα κριτήρια σύγκλισης που είχαν ήδη συμφωνηθεί για το Μάαστριχτ, και που είχαν τις ρίζες τους σε τέσσερα νομικά έγγραφα: τα άρθρα 99 και 104 της Συνθήκης, ένα ψήφισμα του Γενικού Συμβουλίου της 17 Ιουνίου, και στους κανονισμούς του Συμβουλίου 1466 και 1467 της 7 Ιουλίου. Τρία είναι τα στοιχεία τα οποία συνιστούν το Σύμφωνο Σταθερότητας: η πολιτική δέσμευση από όλους τους παράγοντες, τα προληπτικά στοιχεία (προγράμματα σταθερότητας και σύγκλισης που πρέπει να υποβάλλονται στην Επιτροπή από όλες τις χώρες μέλη για την εξασφάλιση νομισματικής σύγκλισης στο εσωτερικό της ΕΕ), και οι αποτρεπτικές ενέργειες (ειδικά η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος). (Exenberger, 2005).

Έτσι, τα βασικά ζητήματα του συμφώνου δεν είναι τα ίδια κριτήρια σύγκλισης, αλλά ορισμένες υποχρεώσεις που πρέπει να τηρούνται από τις χώρες-μέλη, από την Επιτροπή και το Συμβούλιο. Οι χώρες μέλη δεσμεύτηκαν σε έναν ισοσκελισμένο ή πλεονασματικό προϋπολογισμό σε μεσοπρόθεσμη βάση και να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη αυτού του στόχου. Η Επιτροπή πρέπει να υποβάλλει έκθεση σχετικά με τους κινδύνους των υπερβολικών ελλειμμάτων στις χώρες-μέλη (η λεγόμενη "διαδικασία έγκαιρης προειδοποίησης"), και - γενικότερα - έχει ως αρμοδιότητα να διευκολύνει την αυστηρή, έγκαιρη και αποτελεσματική λειτουργία του συμφώνου. Το Συμβούλιο τέλος, έχει δεσμευθεί να εφαρμόσει αυστηρώς και εγκαίρως όλα τα στοιχεία του συμφώνου, ιδίως σε περίπτωση παραβίασης ορισμένων κριτηρίων σύγκλισης. Η Επιτροπή (ως «θεματοφύλακας των Συνθηκών») είναι ο κεντρικός φορέας παρακολούθησης του ΣΣΑ και έχει να επιτελέσει το έργο του συντονισμού. Το Συμβούλιο μπορεί να λάβει αποφάσεις (αν και δεσμεύεται για την ομαλή λειτουργία του ΣΣΑ), καθώς και οι χώρες μέλη (οι οποίες αποτελούν και το Συμβούλιο) να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα της οικονομικής πολιτικής και ιδιαίτερα δημοσιονομικής πειθαρχίας. Έτσι, το σύστημα κατανομής των αρμοδιοτήτων είναι αλληλοεξαρτώμενο,

και δεν υπόκειται σε κανενός είδους αυτοματισμό, αλλά σε μια πολιτική διαδικασία. (Exenberger, 2005).

2.2 Λειτουργία & Θεσμικό Πλαίσιο του ΣΣΑ

Όπως έχει αναφερθεί το ΣΣΑ είναι ένα κανονιστικό πλαίσιο για τον συντονισμό των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών των χωρών που συμμετέχουν στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ONE).

Σύμφωνα με την INE-ΓΣΕΕ(2010) το ΣΣΑ βασίζεται σε τέσσερις θεμελιώδεις ιδέες:

Πρώτον, ο πληθωρισμός είναι ένα κατά βάση νομισματικό φαινόμενο και μπορεί να ελεγχθεί διαμέσου της νομισματικής πολιτικής. Η Κεντρική Τράπεζα διαθέτει το εργαλείο του βασικού επιτοκίου με το οποίο μπορεί να επηρεάσει τις νομισματικές συνθήκες, οι οποίες με την σειρά τους επηρεάζουν τον μελλοντικό πληθωρισμό. Ο Παπαδήμος (2003, σελ.74) αναφέρει ότι μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα μπορούν επηρεάσουν σημαντικά τον πληθωρισμό εφόσον μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση της ζήτησης ή στην ανάγκη επιδιόρθωσης τέτοιων ελλειμμάτων μέσω αύξησης της φορολογίας και κάνοντας έτσι ακόμη πιο δύσκολο το έργο της κεντρικής τράπεζας για σταθερότητα του επιπέδου τιμών.

Δεύτερον, οι πολιτικοί και οι δημοκρατικές διαδικασίες δεν διαθέτουν αξιοπιστία σε ότι αφορά την οικονομική πολιτική γιατί πριμοδοτούν αποφάσεις βραχυπρόθεσμης τόνωσης της οικονομίας, που μειώνουν μεν άμεσα την ανεργία, αλλά έχουν αρνητικές επιπτώσεις σε πιο μακροχρόνια διάρκεια γιατί αυξάνουν τον πληθωρισμό και μειώνουν την ανταγωνιστικότητα, αυξάνουν έτσι το εξωτερικό έλλειμμα, μειώνουν την ζήτηση και αυξάνουν την ανεργία. Ειδικότερα, όπως αναφέρει ο Deubner (2006, σελ.5) τα μεγαλύτερα κράτη-μέλη τείνουν να μην συμμορφώνονται τόσο έντονα όσο τα μικρότερα διότι αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο πολιτικό κόστος.

Αντίθετα, οι ειδικοί των κεντρικών τραπεζών δεν υπόκεινται σε πολιτικές πιέσεις, όπως να είναι δημοφιλείς στον κόσμο και ως εκ τούτου μπορούν να πάρουν αποφάσεις, οι οποίες μπορεί να έχουν μακροχρόνιες επιδράσεις. Έτσι, η ανεύθυνη δημοσιονομική πολιτική για την οποία ευθύνονται οι πολιτικοί πρέπει να εξαφανιστεί από την ζώνη του ευρώ. (INE-ΓΣΕΕ 2010) . Διαπιστώνεται λοιπόν, πόσο αναγκαία είναι η ύπαρξη ενός Συμφώνου Σταθερότητας με το οποίο θα περιορίζεται η ανεύθυνη δημοσιονομική πολιτική. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει αναλάβει την άσκηση της νομισματικής πολιτικής, καθώς είναι ανεξάρτητη και ικανή για να χειριστεί το θέμα. Όπως υποστηρίζει ο Dyson (2008) η ανεξαρτησία της ΕΚΤ εξασφάλιζε ότι οι αποφάσεις σχετικά με το νόμισμα/επιτόκια θα λαμβάνονται με καθαρά οικονομικά κριτήρια, χωρίς πολιτικές παρεμβάσεις.

Τρίτον, το ποσοστό ανεργίας θα πρέπει να διαμορφώνεται ως ένα «ποσοστό ανεργίας σταθερού πληθωρισμού» (nairu) που θα καθορίζεται από τις συνθήκες της προσφοράς. Το τρέχον ποσοστό της ανεργίας καθορίζεται με βάση το ποσοστό αυτό, σε μια πιο μακροπρόθεσμη διάρκεια. Επίσης, όταν οι αγορές εργασίας γίνονται πιο ευέλικτες, μειώνεται χωρίς όμως να επηρεάζεται από την συνολική ζήτηση ή από τον βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού. (INE-ΓΣΕΕ 2010)

Τέταρτον, για να περιορισθεί ο πληθωρισμός, η δημοσιονομική πολιτική θα έπρεπε να υποταχθεί στην νομισματική πολιτική, καθώς δεν μπορεί να παράγει αποτελέσματα επί των πραγματικών μεταβλητών. Συγκεκριμένα, ο πληθωρισμός είναι ένα νομισματικό φαινόμενο, όπως υποστηρίζεται από την ΕΚΤ. Έτσι, μακροχρόνιες εξελίξεις στις αγορές χρήματος και η προσφορά πιστώσεων επιφυλάσσουν πληθωριστικούς κινδύνους και θα πρέπει να παρακινήσουν προληπτική νομισματική δράση (Dyson, 2008).

Διαπιστώνεται ωστόσο, ότι το δημοσιονομικό αποτέλεσμα (έλλειμμα ή πλεόνασμα) μιας παθητικής δημοσιονομικής πολιτικής, θα εξακολουθεί να υπάρχει καθόλη την διάρκεια του οικονομικού κύκλου.

Σκοπός, λοιπόν, του ΣΣΑ του είναι να εξασφαλίζει ότι υπάρχει καταρχήν μια χρηστή διαχείριση των δημοσιονομικών μεγεθών σε εθνικό επίπεδο απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία της ONE. Το σύμφωνο έχει ένα προληπτικό και ένα αποτρεπτικό σκέλος.

2.2.1 Προληπτικός Βραχίονας του ΣΣΑ

Στο πλαίσιο του προληπτικού σκέλους, του αρχικού ΣΣΑ, τα κράτη μέλη ήταν υποχρεωμένα να στοχεύουν σε "σχεδόν ισοσκελισμένους ή πλεονασματικούς" δημοσιονομικούς προϋπολογισμούς σε μεσοπρόθεσμη βάση (ECB, 2008).

Αρχικά, ο όρος "σχεδόν ισοσκελισμένο ή πλεονασματικό" δεν οριζόταν περαιτέρω, αλλά σε γενικές γραμμές θεωρείται ότι είναι μια δημοσιονομική θέση που τουλάχιστον θα παράσχει ένα επαρκές περιθώριο ασφαλείας για την αποφυγή της υπέρβασης του 3% του ΑΕΠ (ως τιμή αναφοράς) υπό κανονικές συνθήκες, ενώ θα επέτρεπε ταυτόχρονα την ελεύθερη λειτουργία των αυτόματων σταθεροποιητών. (Buti, 2006).

Ένα μέτρο, για κατά πόσο ένα τέτοιο περιθώριο ασφαλείας επιτυγχάνεται, παρέχεται από τα "ελάχιστα σημεία αναφοράς" που υπολογίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με βάση το πρότυπο ΟΟΣΑ για τις ελαστικότητες του προϋπολογισμού και το ιστορικό παρελθόντων εξελίξεων του ΑΕΠ. Με την πάροδο του χρόνου, όμως, ο στενά ισοσκελισμένος ή πλεονασματικός προϋπολογισμός ήρθε να ερμηνεύεται με την έννοια, σε γενικές γραμμές, ενός ισοσκελισμένου προϋπολογισμού που προσαρμόζεται κυκλικά ή σε διαρθρωτικούς όρους. Μια τέτοια αυστηρή ερμηνεία κρίθηκε κατάλληλη, αν μη τι άλλο λόγω της ανάγκης για τα κράτη-μέλη να στοχεύσουν σε επαρκώς

φιλόδοξες δημοσιονομικές θέσεις που να εξασφαλίζουν την μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε ένα πλαίσιο δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού (ECB, 2008).

Μετά τη μεταρρύθμιση του Συμφώνου που έλαβε χώρα το 2005, τα κράτη-μέλη έχουν θέσει τους ίδιους, διαφοροποιημένους μεσοπρόθεσμους στόχους, οι οποίοι μπορούν να αποκλίνουν από μια σχεδόν ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική θέση. Συγκεκριμένα, αυτοί οι στόχοι θα πρέπει (i) να παρέχουν περιθώριο ασφαλείας σε σχέση με το όριο του 3% του ΑΕΠ για την κυβέρνηση, (ii) να εξασφαλίζουν ταχεία πρόοδο προς δημοσιονομική βιωσιμότητα και, λαμβάνοντας αυτό υπόψη, (iii) να επιτρέπουν περιθώρια δημοσιονομικών ελιγμών, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη την ανάγκη για δημόσιες επενδύσεις (Buti, 2006).

Για τις χώρες που συμμετέχουν στο ζώνη του ευρώ και του ΜΣΙ ΙΙ, οι μεσοπρόθεσμοι στόχοι τοποθετούνται σ 'ένα εύρος από -1% του ΑΕΠ και «ισοσκελισμένο ή πλεονασματικό», και καθορίζονται σε όρους ενός διαρθρωτικά ισοσκελισμένου προϋπολογισμού (που μετράται ως το κυκλικά προσαρμοσμένο αποτέλεσμα, χωρίς να υπολογίζονται τα έκτακτα και προσωρινά μέτρα). Αν ο στόχος δεν επιτυγχάνεται, ένα κράτος-μέλος αναμένεται να λαμβάνει μέτρα για την επίτευξη του κατά τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου (ECB, 2008).

Κάτω από το πλαίσιο αυτό, η ζώνη του ευρώ και τις χώρες του ΜΣΙ-ΙΙ αναμένεται να επιδιώξουν τη ετήσια βελτίωση του διαρθρωτικά ισοσκελισμένου προϋπολογισμού κατά 0,5% του ΑΕΠ, ως σημείο αναφοράς. Η προσπάθεια προσαρμογής θα πρέπει να είναι υψηλότερη σε ευνοϊκές οικονομικές συγκυρίες, δηλαδή τις περιόδους όπου η ανάπτυξη είναι πάνω από το δυνητικό μέσο όρο, αλλά μπορεί να είναι περιορισμένη σε περιόδους ύφεσης ή μη ευνοϊκές (ECB, 2008).

Ο παρακάτω Πίνακας 1 παρουσιάζει μια ανασκόπηση της συμμόρφωσης των χωρών, με τον προληπτικό βραχίονα του ΣΣΑ κατά τη τελευταία δεκαετία.

Πίνακας 1. Συμμόρφωση με τον Προληπτικό Βραχίονα του ΣΣΑ

(as a percentage of GDP)

indicates a budgetary position close to balance or in surplus prior to 2005 and compliance with medium-term objective thereafter
 indicates compliance with minimum benchmark only
 indicates non-compliance with minimum benchmark

	MB	MTO	General government structural net lending (+)/borrowing (-)									
			1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Belgium	-1.3	0.5	-0.6	-0.8	-0.9	0.1	-0.1	-1.1	-0.9	-0.2	-0.6	-0.3
Germany	-1.6	BB	-1.9	-1.3	-1.9	-3.4	-3.6	-3.3	-3.0	-2.4	-1.4	-0.3
Ireland	-1.5	BB	2.0	1.5	3.0	-0.2	-1.7	-0.1	2.1	1.3	2.9	0.2
Greece	-1.4	BB	-3.3	-2.6	-3.3	-4.9	-4.7	-5.9	-8.0	-5.7	-3.7	-3.5
Spain	-1.2	BB	-3.1	-1.7	-1.9	-1.4	-0.9	-0.3	-0.2	1.2	2.0	2.4
France	-1.6	BB	-2.4	-2.1	-2.6	-2.5	-3.5	-4.0	-3.8	-3.6	-2.7	-2.7
Italy	-1.4	BB	-2.5	-1.6	-2.9	-4.1	-3.4	-5.1	-4.7	-4.5	-2.8	-1.5
Cyprus	-1.8	BB	-3.7	-4.5	-3.1	-3.4	-5.1	-8.1	-5.2	-2.8	-0.7	3.5
Luxembourg	-1.0	-0.8	4.3	3.0	4.0	5.3	1.6	1.2	-0.9	0.4	1.4	2.8
Malta	-1.7	BB	-10.3	-8.5	-7.8	-6.5	-5.8	-6.5	-4.2	-4.1	-2.9	-2.4
Netherlands	-1.1	-1 to -0.5	-1.3	-0.8	-0.4	-1.3	-1.9	-2.0	-1.1	0.8	1.1	0.3
Austria	-1.6	BB	-2.5	-2.8	-3.0	-0.3	-0.3	-0.6	-3.1	-0.8	-1.4	-1.0
Portugal	-1.5	-0.5	-3.8	-3.5	-4.5	-5.4	-3.4	-4.7	-4.9	-5.2	-3.2	-2.2
Slovenia	-1.6	-1.0	-2.5	-2.4	-4.1	-4.5	-2.2	-1.9	-1.6	-0.9	-1.3	-0.7
Finland	-1.2	2.0	0.6	0.6	5.2	4.0	4.1	3.3	2.9	3.7	4.2	4.9
Euro area			-2.1	-1.6	-2.0	-2.6	-2.7	-3.1	-2.9	-2.2	-1.2	-0.7
Bulgaria	-1.3	BB	.	.	-0.9	0.6	-0.1	0.0	1.0	1.5	2.5	3.1
Czech Republic	-1.6	-1.0	-4.0	-2.6	-3.2	-5.4	-5.7	-5.5	-1.3	-3.3	-2.9	-2.3
Denmark	-0.5	0.5-1.5	-0.5	0.5	0.7	0.5	0.4	0.9	2.5	5.3	4.1	3.9
Estonia	-1.9	BoS	-0.8	-2.0	0.2	0.1	0.3	1.9	1.6	1.2	1.0	1.3
Latvia	-2.0	-1.0	0.0	-3.2	-2.3	-2.0	-2.0	-1.2	-0.8	-0.5	-1.1	-1.4
Lithuania	-1.9	≥ -1.0	-3.2	-1.5	-2.1	-3.0	-1.6	-1.9	-2.1	-1.1	-1.0	-1.4
Hungary	-1.6	-0.5	-7.5	-4.8	-2.7	-3.7	-8.6	-6.8	-6.9	-8.6	-9.7	-4.7
Poland	-1.5	-1.0	-4.5	-2.5	-3.5	-5.4	-4.3	-5.9	-5.9	-4.2	-4.0	-2.5
Romania	-1.8	-0.9	-1.3	-1.5	-1.6	-1.7	-0.9	-0.8	-1.8	-1.6	-2.7	-3.4
Slovakia	-2.0	-0.8	-4.6	-5.9	-11.0	-5.3	-7.2	-1.4	-1.4	-1.0	-3.1	-2.6
Sweden	-1.0	1.0	1.7	1.0	2.6	1.6	-1.0	-0.2	0.2	1.9	1.5	2.8
United Kingdom	-1.4	GR	-0.3	0.8	0.7	0.3	-1.9	-3.4	-3.7	-3.4	-2.8	-3.0

Πηγή: ECB(2008, σελ.56).

2.2.2 Κατασταλτικός/Διορθωτικός Βραχίονας του ΣΣΑ

Αν το έλλειμμα υπερβαίνει ή σχεδιάζεται να υπερβαίνει την τιμή αναφοράς του 3% του ΑΕΠ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκινά την «διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος» με την εκπόνηση έκθεσης σχετικά με την δημοσιονομική κατάσταση της οικείας χώρας (EC, 2006).

Η Επιτροπή αξιολογεί ειδικότερα το κατά πόσον η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι μικρή, ειδική/έκτακτη (λόγω της σοβαρής οικονομικής ύφεσης) και προσωρινή. Εάν αυτό δεν συμβαίνει και δεν υπάρχουν άλλοι σχετικοί παράγοντες που μπορούν να εξηγήσουν μια μικρή και προσωρινή παραβίαση της αξίας αναφοράς, οι συνθήκες είναι τέτοιες έτσι ώστε το Συμβούλιο να αποφασίσει ότι υπάρχει υπερβολικό έλλειμμα. (EC, 2006).

Εάν το έλλειμμα θεωρείται υπερβολικό σύμφωνα με την έννοια της Συνθήκης του Άμστερνταμ και του ΣΣΑ, το Συμβούλιο εκδίδει την σύσταση στο κράτος-μέλος για να διορθώσει την κατάσταση. Η διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος θα πρέπει να ολοκληρωθεί εντός του έτους που ακολουθεί μετά την ταυτοποίηση του, εκτός και εάν υφίστανται ειδικές περιστάσεις (ECB, 2008).

Με άλλα λόγια, υπό κανονικές συνθήκες υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα δεν θα πρέπει να συνεχιστεί για περισσότερο από δύο συνεχή έτη. Εάν δεν αναληφθεί αποτελεσματική δράση για να επιτευχθεί η διόρθωση εντός της προθεσμίας αυτής, το Συμβούλιο εκδίδει κανονικά μια «προειδοποίηση» προς το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος και, στην περίπτωση της συνεχιζόμενης μη συμμόρφωσης, η Συνθήκη προβλέπει την επιβολή κυρώσεων.

Ωστόσο, ως αποτέλεσμα της μεταρρύθμισης του ΣΣΑ το 2005, έχει δοθεί ρητά στο Συμβούλιο η επιλογή να εκδίδει επανειλημμένες συστάσεις και ανακοινώσεις μέσω των οποίων να παρατείνει τις προθεσμίες, εάν θεωρεί ότι απρόβλεπτα γεγονότα με μείζονες, αρνητικές δημοσιονομικές επιπτώσεις σημειώθηκαν μετά την αρχική σύσταση ή ειδοποίηση. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι, στην χειρότερη περίπτωση, ένα υπερβολικό έλλειμμα μπορεί να παραμείνει για πολλά χρόνια (Deubner, 2006).

Ο παρακάτω Πίνακας 2 παρουσιάζει μια επισκόπηση της συμμόρφωσης με το κατασταλτικό/διορθωτικό βραχίονα του ΣΣΑ, πάνω στη βάση του εάν ναι ή όχι ο

δείκτης δημοσιονομικού χρέους, όπως μετριέται εκ των υστέρων, ξεπέρασε το 3% του ΑΕΠ ως δείκτης αναφοράς.

Πίνακας 2. Συμμόρφωση με τον Κατασταλτικό/Διορθωτικό Βραχίονα του

ΣΣΑ

(as a percentage of GDP)

 indicates a deficit ratio below the 3% reference value (a debt ratio below the 60% reference value)
 indicates a deficit ratio above the 3% reference value which was not recognised as excessive in the following year (usually because the deficit was revised upwards ex post)
 indicates a deficit ratio above 3% of GDP which was recognised as excessive in the following year (a debt ratio above 60%)

General government:

	Net lending (+)/borrowing (-)										Gross debt	
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	1998	2007
Belgium	-0.9	-0.5	0.1	0.4	0.0	0.0	0.0	-2.3	0.3	-0.2	117.1	84.8
Germany	-2.2	-1.5	-1.1	-2.8	-3.7	-4.0	-3.8	-3.4	-1.6	0.0	60.3	65.0
Ireland	2.4	2.7	4.7	0.9	-0.6	0.4	1.4	1.6	3.0	0.3	54.0	25.5
Greece	-3.9	-3.1	-3.7	-5.0	-4.7	-5.6	-7.4	-5.1	-2.6	-2.8	105.8	94.5
Spain	-3.2	-1.4	-1.1	-0.6	-0.5	-0.2	-0.3	1.0	1.8	2.2	64.1	36.2
France	-2.6	-1.8	-1.5	-1.6	-3.2	-4.1	-3.6	-2.9	-2.4	-2.7	59.4	63.9
Italy	-2.8	-1.7	-2.0	-3.1	-2.9	-3.5	-3.5	-4.2	-3.4	-1.9	114.9	104.0
Cyprus	-4.1	-4.3	-2.3	-2.2	-4.4	-6.5	-4.4	-2.4	-1.2	3.3	58.4	59.8
Luxembourg	3.4	3.4	6.0	6.1	2.1	0.5	-1.2	-0.1	1.3	2.9	7.4	6.9
Malta	-9.9	-7.7	-6.2	-6.4	-5.5	-9.8	-4.6	-3.2	-2.5	-1.8	53.4	62.6
Netherlands	-0.9	0.4	1.3	-0.2	-2.1	-3.1	-1.7	-0.3	0.5	0.4	65.7	45.4
Austria	-2.3	-2.2	-2.1	0.0	-0.6	-1.4	-3.7	-1.5	-1.5	-0.5	64.3	59.1
Portugal	-3.4	-2.8	-3.2	-4.3	-2.9	-2.9	-3.4	-6.1	-3.9	-2.6	52.1	63.6
Slovenia	-2.4	-2.0	-3.8	-4.6	-2.5	-2.7	-2.3	-1.5	-1.2	-0.1	23.1	24.1
Finland	1.7	1.6	6.9	5.0	4.1	2.6	2.4	2.9	4.1	5.3	48.2	35.4
Euro area	-2.3	-1.4	-1.0	-1.9	-2.5	-3.1	-2.9	-2.5	-1.3	-0.6	72.8	66.3
Bulgaria	1.7	0.4	-0.5	0.2	-0.1	0.0	1.4	1.8	3.0	3.4	n/a	18.2
Czech Republic	-5.0	-3.7	-3.7	-6.1	-6.8	-6.6	-3.0	-3.6	-2.7	-1.6	15.0	28.7
Denmark	0.0	1.3	2.3	1.3	0.2	0.0	1.9	5.0	4.8	4.4	60.8	26.0
Estonia	-0.7	-3.5	-0.2	-0.1	0.4	1.7	1.6	1.8	3.4	2.8	5.5	3.4
Latvia	0.0	-3.9	-2.8	-2.1	-2.3	-1.6	-1.0	-0.4	-0.2	0.0	9.6	9.7
Lithuania	-3.1	-2.8	-3.2	-3.6	-1.9	-1.3	-1.5	-0.5	-0.5	-1.2	16.6	17.3
Hungary	-8.0	-5.4	-2.9	-4.0	-8.9	-7.2	-6.5	-7.8	-9.2	-5.5	62.0	66.0
Poland	-4.3	-2.3	-3.0	-5.1	-5.0	-6.3	-5.7	-4.3	-3.8	-2.0	38.9	45.2
Romania	-3.2	-4.5	-4.6	-3.3	-2.0	-1.5	-1.2	-1.2	-2.2	-2.5	18.8	13.0
Slovakia	-5.3	-7.1	-12.2	-6.5	-8.2	-2.7	-2.4	-2.8	-3.6	-2.2	34.5	29.4
Sweden	1.1	1.3	3.7	1.6	-1.2	-0.9	0.8	2.2	2.3	3.5	69.1	40.6
United Kingdom	-0.1	0.9	1.2	0.5	-2.0	-3.3	-3.4	-3.4	-2.6	-2.9	46.7	43.8

Πηγή: ECB (2008, σελ.58).

Συνολικά, επομένως, η συμμόρφωση με το προληπτικό και διορθωτικό σκέλος/βραχίονα του ΣΣΑ κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών (1998-2008) υπήρξε άνιση. Ορισμένα κράτη-μέλη έχουν διατηρήσει υγιείς δημοσιονομικούς προϋπολογισμούς με βάση τους κανόνες του ΣΣΑ. Επιπλέον, σε συνθήκες πιο ευνοϊκού οικονομικού περιβάλλοντος των παρελθόντων χρόνων, υπερβολικά ελλείμματα στη

πλειοψηφία των χωρών, που τα εμφάνισαν, είχαν διορθωθεί και τα κράτη-μέλη είτε είχαν φθάσει το μεσοπρόθεσμο στόχο είτε έκαναν σημαντική πρόοδο προς την επίτευξή του. Αυτό, ωστόσο, με βάση την δημοσιονομική κρίση που έχει ξεσπάσει τη τελευταία διετία τείνει να αλλάξει και παρατηρείται μεγάλη απόκλιση από τους δείκτες αναφοράς.

Θεσμικό Πλαίσιο

Ως προς το θεσμικό πλαίσιο του ΣΣΑ, αυτό ουσιαστικά είναι τα ψηφίσματα της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Στη Σύνοδο της Μαδρίτης (Δεκέμβριο 1995), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανάδειξε την σημασία της εξασφάλισης δημοσιονομικής πειθαρχίας στο τρίτο στάδιο για την επιτυχία της ΟΝΕ. Στην Φλωρεντία (Ιούνιος 1996), το Συμβούλιο επαναδιατύπωσε την άποψη αυτή και στο Δουβλίνο (Δεκέμβριος 1996) κατέληξε σε συμφωνία για τα κυριότερα στοιχεία του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Τον Ιούνιο του 1997, στο Άμστερνταμ το Σύμφωνο επικυρώνεται οριστικά από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με την έκδοση ψηφίσματος που καλούσε τα κράτη μέλη που θα συμμετάσχουν στην ΟΝΕ, την Επιτροπή και το Συμβούλιο να υλοποιήσουν το Σύμφωνο. Το Συμβούλιο του Άμστερνταμ επικύρωσε τα συμπεράσματα της Διακυβερνητικής Διάσκεψης και κατέληξε σε πολιτική συμφωνία για τη νέα Συνθήκη, αποτελώντας ουσιαστικά έναν ιστορικό σταθμό για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Βέβαια αρκετοί ερευνητές, όπως ο Exenberger (2005), έχουν χαρακτηρίσει το ίδιο το ΣΣΑ ως θεσμικό πλαίσιο-όργανο. Σύμφωνα με αυτούς, το ΣΣΑ είναι ένα πλαίσιο κανόνων όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των χωρών της ίδιας κοινότητας για την παροχή διεθνών δημόσιων αγαθών όπως η (οικονομική) "σταθερότητα" και η "ανάπτυξη". Αυτά τα "αγαθά" είναι κοινά σε διεθνές επίπεδο λόγω της σημασίας της σταθερότητας και της ανάπτυξης εντός μιας περιοχής που είναι οικονομικά αλληλεξαρτώμενη και λόγω του γεγονότος ότι οι χώρες μπορούν να απολαύσουν τα οφέλη από τη σταθερότητα και την ανάπτυξη χωρίς να πληρώνουν το τίμημα.

Η ανάπτυξη (ιδιαίτερα στις μεγάλες οικονομίες, όπως η Γερμανία και η Γαλλία) οδηγεί λόγω της κοινής αγοράς και των επιπτώσεων ενίσχυσης του εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη στην Ε.Ε. ως σύνολο και σε μεγαλύτερη ανάπτυξη σε όλες τις χώρες-μέλη της, ενώ η οικονομική σταθερότητα οδηγεί σε μεγαλύτερη προβλεπτικότητα του οικονομικού περιβάλλοντος και, συνεπώς, μειώνει τους κινδύνους και το κόστος για όλα τα μέλη.

Επιπλέον, το ΣΣΑ είναι ένα πολύπλοκο όργανο, δεδομένου ότι έχει ενσωματωθεί στο θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ένα πολυστρωματικό σύστημα. Μπορεί, επίσης, να αναλυθεί ως οικονομικός φορέας υπό την έννοια αυτή, είτε - σε σχέση με συγκεκριμένους κανόνες (όπως οι αριθμοί που χρησιμοποιούνται για τα κριτήρια σύγκλισης) - στο επίπεδο της «διακυβέρνησης» ή - σε σχέση με το γενικό πλαίσιο (όπως οι ικανότητες που έχει αυτό το σώμα) - στο επίπεδο του περιβάλλοντος.

Τα παραπάνω δημιουργούν εμπλοκές με την έννοια ότι η διαδικασία της δυναμικής μεταβολής του ΣΣΑ είναι μάλλον αργή, και ότι αυτή η διαδικασία επικεντρώνεται στην κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των χωρών μελών, της Επιτροπής και του Συμβούλιου.

2.3 Η Σημασία του ΣΣΑ για την Ευρωζώνη

2.3.1 Η Οικονομική Σημασία του ΣΣΑ

Η λογική πίσω από το ΣΣΑ απορρέει άμεσα από τη θεωρία της βέλτιστης νομισματικής περιοχής (optimal currency area)(που στην πραγματικότητα είναι περισσότερο ή λιγότερο μια θεωρία των λεγόμενων "λειτουργικών" νομισματικών ζωνών). Στο επίκεντρο της θεωρίας αυτής (σε οποιαδήποτε παραλλαγή) δύο "δυνάμεις" αναλύονται: η δύναμη της οικονομικής διαφάνειας στην αντίστοιχη περιοχή και η δύναμη της οικονομικής σύγκλισης. Και οι δύο δυνάμεις δρουν υπέρ της νομισματικής

οικονομικής άποψης η εισαγωγή ενός ενιαίου νομίσματος (καθώς επίσης και λόγω της μείωσης του κόστους διευκόλυνσης του εμπορίου με το ενιαίο νόμισμα) και όσο υπάρχει οικονομική σύγκλιση μεταξύ των χωρών, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα για ασύμμετρα σοκ (Exenberger, 2005).

Τα κριτήρια σύγκλισης, της Συνθήκης του Μάαστριχτ(1992), προέρχονται άμεσα από την παραπάνω ανάλυση, ειδικότερα από την θεωρία σύγκλισης (ενώ η θεωρία των «ανοικτών» οικονομιών είναι προφανές ότι προέρχεται από τη θεωρία των αγορών), καθώς και από την ανάγκη να εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη στη νομισματική ένωση. Όλοι οι ποσοτικοί στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν (τα στενά όρια του πληθωρισμού, των επιτοκίων, τα όρια συναλλαγματικών ισοτιμιών, καθώς και τα όρια της δημοσιονομικής πειθαρχίας) στην πραγματικότητα έχουν εισαχθεί για την προώθηση της οικονομικής σύγκλισης πριν - και κατά τη διάρκεια - της νομισματικής ένωσης στις αντίστοιχες τιμές και τα επίπεδα (Exenberger, 2005).

Ο Buenker (2009, σελ.8), επίσης, τονίζει τη σημασία του ΣΣΑ, αναφέροντας ότι μια μη συνεπής δημοσιονομική συμπεριφορά συνιστά απειλή για την ύπαρξη περιοχής κοινού χώρου νομίσματος, όπου υπάρχει μόνο μια κεντρική τράπεζα. Υπερβολικά δημόσια ελλείμματα και μεγάλο δημόσιο χρέος μπορούν να δημιουργήσουν καταστάσεις «μεταφοράς» των επιπτώσεων σε διεθνές επίπεδο, καθιστώντας έτσι την ύπαρξη κανόνων για συνέπειας δημοσιονομικές πολιτικές ως επιτακτική αναγκαιότητα σε εθνικό επίπεδο. Χωρίς τους κανόνες αυτούς, η νομισματική αυτή περιοχή θα μπορούσε να είναι μην είναι βιώσιμη, εαν οι χώρες που είναι μέλη προσπαθούσαν να «εξωτετικοποιήσουν» τις επιπτώσεις ενός υπερβολικού χρέους μέσω του πληθωρισμού, κάτι που με τη σειρά του θα επηρέαζε όλα τα μέλη της νομισματικής περιοχής. Ειδικότερα, και σύμφωνα με την θεωρία, είναι η δημοσιονομική πολιτική που στην πραγματικότητα 'καθοδηγεί' τον πληθωρισμό και το επίπεδο τιμών. Έτσι, σε μια κοινή νομισματική περιοχή, η κάθε χώρα δημιουργεί εξωτερικές επιδράσεις για τους άλλους

διαμέσου του πληθωρισμού, αν τα δημόσια οικονομικά της ξεφύγουν εκτός ελέγχου. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι μια χώρα με μη συνεπή δημοσιονομική πολιτική αποτελεί πρόβλημα σε περιοχή κοινού νομίσματος.

Κοινή βάση, λοιπόν, για όλα τα μέλη της ΟΝΕ, ως εκ τούτου μπορεί να επιτευχθεί μόνο με ένα δεσμευτικό σύνολο κανόνων που να διέπουν δημοσιονομική συμπεριφορά όλων των χωρών-μελών. Το ΣΣΑ γράφτηκε για να παράσχει ένα τέτοιο σύνολο των δημοσιονομικών κανόνων για την αποφυγή αυτών των εξωτερικών επιδράσεων.

Στο ίδιο πλαίσιο και ο Καζάκος (2003, σελ.190) αναφέρει ότι κάθε κράτος-μέλος ενδιαφέρεται να προστατευθεί από τις συνέπειες της δράσης των άλλων κρατών-μελών της νομισματικής ένωσης, να προστατευθεί δηλαδή από τις «εξωτερικές επιπτώσεις/επιδράσεις». Ο δημοσιονομικός ακτιβισμός μιας μεμονωμένης κυβέρνησης μπορεί να επηρεάσει τη συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ, τα επιτόκια ή και το πληθωρισμό στην Ε.Ε., προκαλώντας έτσι αλυσιδωτές αντιδράσεις. Στη νομισματική ένωση είναι πιθανό να φορτώνεται το κόστος των επιλογών μιας χώρας σε άλλες. Και όπως αναφέρει ο Β.Βάϊγκελ¹, πρώην υπουργός Οικονομίας της Γερμανίας ο οποίος πρωτοστάτησε στην ιστορία του ΣΣΑ, *«το ΣΣΑ προστατεύει τους μικρούς από την απερισκεψία των μεγάλων»*. Και συνεχίζει *«οι μικρότερες χώρες κατάφεραν να μειώσουν τα ελλείματα τους και να παρουσιάσουν καλές οικονομικές αποδόσεις, σε αντίθεση με τις μεγαλύτερες, όπως η Γερμανία-Γαλλία-Ιταλία, όπου τα ελλείματα παραμένουν σε σχετικά υψηλά επίπεδα»*.

Ο Γλυνός (2010) αναφέρει ότι αποτελεί ειρωνεία της ιστορίας το γεγονός ότι το 2002 εντοπίστηκε παρέκκλιση από την αυστηρή τήρηση των κανόνων της δημοσιονομικής πειθαρχίας, όπου οι πρώτοι παραβάτες ήταν οι πρωταγωνιστές της δημιουργίας του Ευρώ και οι αρχιτέκτονες του Συμφώνου. Έτσι, όταν τα δημόσια

¹ Όπως αναφέρεται σε Καζάκο(2003, σελ.191).

οικονομικά της Γερμανίας και της Γαλλίας βρέθηκαν σε κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος², διαπιστώθηκε η «παραβατική» τους συμπεριφορά

Η διαδικασία για την διόρθωση των ελλειμμάτων εξελίχθηκε κανονικά μέχρι τη παράγραφο 7 του άρθρου 104 (σήμερα 126), όσον αφορά το θέμα υπερβολικού ελλείμματος, δηλαδή μέχρι την παράγραφο των συστάσεων που έγιναν για διόρθωση και συμμόρφωση. Ωστόσο, η μη ανάληψη αποτελεσματικής δράσης προβλέπεται στις επόμενες παραγράφους 8 και 9 σύμφωνα με τις οποίες, όταν διαπιστώνεται οι συστάσεις για διόρθωση μετατρέπονται σε προειδοποιήσεις για διόρθωση, υπό την απειλή ποινών. Παρόλα αυτά όμως, η διαδικασία σταμάτησε με απόφαση του Συμβουλίου, η οποία την «...έθετε σε εκκρεμότητα...».(Γλυνός, 2010)

Τότε, σύμφωνα με τον Γλυνό (2010), συνέβησαν δύο σημαντικά γεγονότα. Το πρώτο είναι η προσφυγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το οποίο ακύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου να θέσει τη διαδικασία για την διόρθωση των ελλειμμάτων σε εκκρεμότητα. Το δεύτερο είναι η δρομολόγηση μιας διαδικασίας αναθεώρησης του Συμφώνου Σταθερότητας η οποία, τελικά, έγινε το Μάρτιο του 2005. Με τις εξελίξεις αυτές οι δύο χώρες κέρδισαν τον επιθυμητό χρόνο. Η διαδικασία δεν ήταν πλέον «...σε εκκρεμότητα...» αλλά ξαναξεκίνησε το 2005 και ολοκληρώθηκε το 2007 με τη διαπίστωση της διόρθωσης του ελλείμματος. Το γεγονός της «παραβατικής» συμπεριφοράς της Γερμανίας και της Γαλλίας, επιβεβαιώνει για μία ακόμη φορά πόσο υπερισχύει τελικώς **η πολιτική μεταξύ των χωρών** έναντι των αυστηρών δημοσιονομικών κανόνων του Συμφώνου (Γλυνός, 2010).

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στα πλαίσια της διατήρησης της συνολικής δημοσιονομικής πειθαρχίας, λειτουργεί ένας συνδυασμός μεγάλων αυτόματων σταθεροποιητών προσαρμοσμένων στις ειδικές περιστάσεις της κάθε χώρας και δανεισμού σε ενιαίο νόμισμα, ο οποίος θα μπορούσε να έχει σε κάποιο βαθμό ανάλογα

² Σύμφωνα με τον Verdun(2010, σελ. 146) αυτή η συμπεριφορά ίσως και να οφείλεται στην άποψη ότι δεν μπορεί να υπάρξει Ε.Ε. χωρίς τη συμμετοχή των μεγάλων κρατών-μελών.

αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, μια γενική παραδοχή της ευρωπαϊκής πολιτικής – η οποία ενσωματώνεται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ) – είναι ότι η εθνική δημοσιονομική πειθαρχία θα αποθαρρύνει εξαρχής την εμφάνιση ανισορροπιών (Belka, 2010).

Ένα ακόμη στοιχείο το οποίο αναμενόταν να προσθέσει η εισαγωγή του ΣΣΑ ήταν η διατήρηση της σταθερότητας και αξιοπιστίας του ευρώ. Σύμφωνα με τον Σιοκορέλη, ο αυστηρός περιορισμός των ελλειμμάτων αποτελεί ικανή και αναγκαία συνθήκη ώστε να γίνει το ευρώ ένα σταθερό και αξιόπιστο νόμισμα. Σε μια ενιαία νομισματική αγορά τα συνεχόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα θα δημιουργούσαν προβλήματα στο κοινό νόμισμα καθώς και στην κοινή χρηματαγορά. Τέτοιου είδους αρνητικές εκτιμήσεις επηρεάζουν αρνητικά τις επενδύσεις, καταστρέφοντας τις προοπτικές για οικονομική ανάπτυξη και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις χώρες της ευρωζώνης. Η μείωση των ελλειμμάτων με τις επαναλαμβανόμενες φορολογικές μεταρρυθμίσεις των χωρών μελών της Ευρωζώνης, αποτελούν μια από τις μεθόδους των κυβερνήσεων ώστε ν' αντιμετωπίσουν τις υπερβολικές κρατικές δαπάνες και να οδηγήσουν σε ενίσχυση της Ιδιωτικής επένδυσης στην ζώνη του ευρώ. (Σιοκορέλης 2007, σελ.128)

Τέλος, πέρα από το στενό νομισματικό πλαίσιο, σε οικονομικό επίπεδο υποστηρίζεται ότι μια υγιής δημόσια οικονομία συμβάλλει στη μεγέθυνση και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Επίσης, η αποτελεσματικότητα κενυσιανών αντικυκλικών πολιτικών έχει αμφισβητηθεί από καιρό, ενώ οι ισοσκελισμένοι προϋπολογισμοί σε ομαλές οικονομικές συνθήκες, αφήνουν περιθώρια στις κυβερνήσεις για αντικυκλική πολιτική, έστω και μόνον γιατί επιτρέπουν να λειτουργήσουν οι αυτόματοι σταθεροποιητές στην ύφεση, χωρίς να χρειασθεί η παραβίαση του στόχου για μη υπερβολικά ελλείμματα (Καζάκος, 2003 σελ.191).

2.3.2 Η Πολιτική Σημασία του ΣΣΑ

Τόσο το αρχικό όσο και το αναθεωρημένο ΣΣΑ συνέβαλαν ώστε να υπάρξει ένα πολιτικό «Modus Vivendi» στην Ε.Ε.

Η όλη συζήτηση σχετικά με τις δημοσιονομικές απαιτήσεις της ΟΝΕ αντανακλούσε την ανησυχία της Γερμανίας ως προς την δημοσιονομική πειθαρχία: τόσο τα δημοσιονομικά κριτήρια του Μάαστριχτ όσο και το ΣΣΑ φέρουν σαφώς τα δακτυλικά αποτυπώματα της Γερμανίας. Η ισχυρή μακροοικονομική σταθερότητα που απαιτούσε και η πολιτική σταθερότητα θεωρήθηκε ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη Γερμανία να συμφωνήσει για το μοίρασμα/συγχώνευση της νομισματικής κυριαρχίας σε ένα ενιαίο νόμισμα (Buti, 2006).

Η πολιτική αποδοχή του ΣΣΑ εστράφη προς μικρότερες χώρες με διαρθρωτικά πλεονάσματα, οι οποίες, αν και πιο πολλές είχαν σχετικά μικρό βάρος στη ζώνη του ευρώ. Αυτό ήταν επαρκές για να κρατήσει το ΣΣΑ στη ζωή, αλλά αποδυνάμωσε την επιβολή των κανόνων, ιδίως έναντι των μεγάλων χωρών.

Κατά την περίοδο πριν την ΟΝΕ, η διαδικασία σύγκλισης διευκόλυνε τη σταδιακή οικοδόμηση ενός συλλογικού πνεύματος σταθερότητας μέσω της προσωπικής επαφής μεταξύ των υπεύθυνων/ηγετών χάραξης πολιτικής και των εθνικών και κοινοτικών υπαλλήλων. Η νέα αυτή διαδικασία διευκόλυνε το κλίμα αμοιβαίας πίεσης μεταξύ των εθνικών αρχών ενώ ενισχύθηκε και ο ρόλος των Ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Κατά την διαδικασία εφαρμογής του ΣΣΑ, ωστόσο, αυτό το κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης πολλές φορές διασπάστηκε, όπως για παράδειγμα από την κόντρα μεταξύ του Συμβουλίου και της Επιτροπής (η οποία κορυφώθηκε με την αίτηση αναιρέσεως στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το Νοέμβριο 2003), καθώς και από τη κόντρα μεταξύ μεγάλων και μικρών χωρών.

Και ο Καζάκος (2003), επίσης, τονίζει τη πολιτική σημασία του ΣΣΑ πέρα από την οικονομική. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει ότι στη Ε.Ε. εγκαθιδρύθηκε ένα κοινό νόμισμα αλλά παράλληλα διαμορφώθηκε και μια πολιτική υποδομή. Η πολιτική αυτή δομή δεν μοιάζει με αυτή που θα υπήρχε εάν η Ε.Ε. ήταν ομόσπονδο κράτος, έχει όμως συγκεκριμένη μορφή (μέσο των λεγόμενων «διαδικασιών» και υποστηρίζει το νομισματικό καθεστώς.

Βέβαια, ο Σιοκορέλης (2007, σελ.128) τονίζει ότι ως ένα σημείο το ΣΣΑ επέβαλλε και πολιτικές ισορροπίες εφόσον περιορίζει τη δυνατότητα μια χώρα να εφαρμόσει δημοσιονομική πολιτική περισσότερο επεκτατική σε σχέση με μια άλλη και έτσι να αποκτήσει στρατηγικό πλεονέκτημα. Με τον τρόπο αυτό το Σύμφωνο, περιορίζει την τάση της κυβέρνησης να ασκεί επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές και να δημιουργεί ελλείμματα για την ικανοποίηση των ψηφοφόρων της, μεταβιβάζοντας ωστόσο στις μελλοντικές γενιές το τίμημα, καθώς θα κληθούν εν τέλει να πληρώσουν το υψηλό δημόσιο χρέος της τρέχουσας γενιάς. (Σιοκορέλης, 2007)

2.3.3 Η Νομική Σημασία του ΣΣΑ

Στο κοινοτικό δίκαιο, οι Συνθήκες ανήκουν στο λεγόμενο πρωτογενές δίκαιο, ενώ κανονισμοί, οι οδηγίες και οι αποφάσεις ορίζονται ως παράγωγο δίκαιο. Ένας κανονισμός είναι υποχρεωτικός για όλα τα κράτη-μέλη και είναι λεπτομερώς κανονικά μέρος μιας Συνθήκης, αλλά ποτέ δεν πρέπει να έρχεται σε αντίθεση με διατάξεις που περιλαμβάνονται σε μια Συνθήκη (Frej Ohlsson, 2007).

Οι διαδικασίες για την αλλαγή μιας συνθήκης, αναφέρονται στο άρθρο 48 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωση (ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2002) . Σύμφωνα με την Συνθήκη:

«Η κυβέρνηση κάθε κράτους μέλους ή η Επιτροπή δύναται να υποβάλει στο Συμβούλιο σχέδια αναθεώρησης των συνθηκών οι οποίες θεμελιώνουν την Ένωση. Αν

το Συμβούλιο, αφού ζητήσει τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και, κατά περίπτωση, της Επιτροπής, διατυπώσει γνώμη υπέρ της συγκλήσεως διασκέψεως αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, η διάσκεψη αυτή συγκαλείται από τον πρόεδρο του Συμβουλίου, για να καθορισθούν, με κοινή συμφωνία, οι τροποποιήσεις που πρέπει να επέλθουν σ' αυτές τις συνθήκες. Σε περίπτωση θεσμικών μεταβολών στο νομισματικό τομέα, ζητείται επίσης η γνώμη του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Οι τροποποιήσεις τίθενται σε ισχύ μετά την επικύρωσή τους από όλα τα κράτη μέλη κατά τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες».

Η διαδικασία για την αλλαγή μιας Συνθήκης είναι περίπλοκη και είναι γνωστό από την εμπειρία (βλ., ως παράδειγμα, τα γεγονότα που σχετίζονται με την έγκριση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος), ότι ακόμα και μετά τη τελική συμφωνία του Συμβουλίου σχετικά με το κείμενο μιας νέας Συνθήκης, απαιτείται ομοφωνία για να τεθεί σε ισχύ και όλα τα κράτη μέλη πρέπει να την επικυρώσουν ως εκ τούτου. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε μέσω του εθνικού κοινοβουλίου ή μέσω δημοψηφίσματος. Για το παράγωγο δίκαιο, και ειδικότερα για τους κανονισμούς, υπάρχουν καλά εδραιωμένες διαδικασίες αναθεώρησης. Οι κανονισμοί που διέπουν το ΣΣΑ³, υπήρξαν αντικείμενο της λεγόμενης «διαδικασίας συναπόφασης», που σημαίνει ότι η κοινοτική νομοθεσία πρέπει να εγκριθεί τόσο από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) όσο και από το Συμβούλιο. Η διαδικασία συναπόφασης χωρίζεται σε τρία μέρη: την πρώτη ανάγνωση, τη δεύτερη ανάγνωση και την τρίτη ανάγνωση (διαδικασία συνδιαλλαγής). Εν ολίγοις, η πρώτη ανάγνωση αρχίζει με μια ανακοίνωση/επικοινωνία της Επιτροπής. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει ή προτείνει τροποποιήσεις σε αυτή. Το Συμβούλιο στη συνέχεια, είτε εγκρίνει την πρόταση της Επιτροπής ή/και τις τροπολογίες του ΕΚ. Ως επόμενο βήμα, το Συμβούλιο υιοθετεί μια κοινή θέση και τη μεταδίδει ότι στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Κατά τη δεύτερη ανάγνωση, το ΕΚ αναγνωρίζει σε μια

³ Ειδικότερα, κατά τη διαδικασία αναθεώρησης του ΣΣΑ το 2007.

σύνοδο της ολομέλειας τη κοινή θέση του Συμβουλίου και εγκρίνει, απορρίπτει ή προτείνει τροπολογίες στην κοινή θέση του Συμβουλίου. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007)

Το Συμβούλιο εγκρίνει στη συνέχεια, είτε την νέα έκδοση της νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων των εισαγόμενων τροπολογιών του ΕΚ (και επομένως εκδίδεται η πράξη), ή εναλλακτικά, δεν εγκρίνει όλες τις τροπολογίες και μια επιτροπή συνδιαλλαγής έχει στη συνέχεια συγκληθεί. Η επιτροπή συνδιαλλαγής (τρίτη ανάγνωση), με ειδική πλειοψηφία των μελών του Συμβουλίου και με πλειοψηφία των εκπροσώπων του ΕΚ στο πλαίσιο της επιτροπής, εγκρίνει ένα κοινό κείμενο το οποίο είτε υιοθετείται, ή απορρίπτεται στις περιπτώσεις όπου κανένα κοινό σχέδιο δεν μπορεί να προταθεί από την Επιτροπή (η πράξη δεν εγκρίνεται) (Frej Ohlsson, 2007).

Η παραπάνω ανάλυση εστίασε στη σημασία του ΣΣΑ για την ΟΝΕ και τη Ε.Ε. γενικότερα. Βέβαια, όπως υποστηρίζει ο Munchau(2010), τελικά το ΣΣΑ μπορεί να είναι 'υπερτιμημένο'. Όπως αναφέρει από την έναρξη του ευρώ, ο κόσμος έχει υποστεί τη χειρότερη οικονομική κρίση της ιστορίας του και τη χειρότερη ύφεση των τελευταίων 70 ετών και οι πολιτικοί ηγέτες της ευρωζώνης εξακολουθούν να εμφανίζουν μια εμμονή με τις μικρολεπτομέρειες του ΣΣΑ, το οποίο υποτίθεται ότι θα επιτηρούσε το επίπεδο του δημοσίου χρέους και το επίπεδο του ελλείμματος του προϋπολογισμού. (Münchau W., Financial Times, 2010)

Ωστόσο, σύμφωνα με τον Munchau (2010), η πραγματική ειρωνεία είναι ότι το Σύμφωνο, υπό οποιαδήποτε μορφή, δεν έχει καμία σημασία για το μέλλον της ευρωζώνης. Αυτό μπορεί να είναι μια συγκλονιστική δήλωση. Αλλά τα γεγονότα ως ένα βαθμό ίσως να το επιβεβαιώνουν. Αντίθετα με τις τελευταίες δημοφιλείς αναλύσεις, η δημοσιονομική ασωτία που επέδειξαν ορισμένα κράτη-μέλη έπαιξε μικρό μόνο ρόλο στην κρίση του δημοσίου χρέους της ευρωζώνης. Για παράδειγμα οι διαδοχικές Ελληνικές κυβερνήσεις εξαπάτησαν τις ευρωπαϊκές αρχές, αλλά, όπως προκύπτει από τα στοιχεία/γεγονότα, αυτό συνέβη με την τουλάχιστον σύμφωνη γνώση ανώτερων

υπαλλήλων που εμπλέκονταν στη διαδικασία δημοσιονομικής επιτήρησης. Έτσι, επέλεξαν να μην εφαρμόσουν το ΣΣΑ για πολιτικούς λόγους. Όταν η πλήρης έκταση του ελληνικού ελλείμματος έγινε δημόσια το φθινόπωρο του 2009, οι ηγέτες της Ε.Ε. δεν ήθελαν να επιβάλλουν κυρώσεις σε μια πρόσφατα εκλεγμένη κυβέρνηση.

Όσο για την Ισπανία και την Ιρλανδία, δεν παραβίασαν τους κανόνες ποτέ, και, έτσι, ποτέ δεν αποτέλεσαν αντικείμενο κυρώσεων, αυτόματων ή με άλλο τρόπο. Ακόμη και της Ιρλανδίας σχετικά μεγάλο προβλεπόμενο έλλειμμα των 32%/ΑΕΠ για το 2010 δεν θα θεωρείται ως παραβίαση. Η 'διάσωση' (bail-out) της Ιρλανδίας θεωρείται εξαιρετική περίπτωση, και δεν υπόκεινται στη κυρωτική διαδικασία του συμφώνου. Η Πορτογαλία, επίσης, παρουσίασε επίμονες εξάρσεις δημοσιονομικής σπατάλης, αλλά το πραγματικό πρόβλημα, και πάλι, ήταν οι ιδιωτικές τράπεζες. Σε όλες τις παραπάνω τρεις χώρες, η κρίση προκάλεσε ανισορροπίες στον ιδιωτικό τομέα, οι οποίες υπερβαίνουν κατά πολύ τις σχετικά μικρές διαφορές μεταξύ των εθνικών προϋπολογισμών τους. Η Γερμανία μπορεί να εμφανιστεί ως ένα πρότυπο δημοσιονομικής διαχείρισης, αλλά και σε αυτήν το ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ πλησιάζει το αντίστοιχο της Γαλλίας. Είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο της Ισπανίας και μόνο λίγο μικρότερο από το ποσοστό χρέους προς ΑΕΠ της Πορτογαλίας. Ωστόσο, πριν από την κρίση, στη Γερμανία το πλεόνασμα τρεχουσών συναλλαγών με 8% και το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών της Ισπανίας με 10% ήταν μεγάλα και πραγματικά. Βέβαια, μετά τα τελευταία δημοσιονομικά μέτρα (Δεκέμβριος 2010) που έχουν ανακοινωθεί, αναμένεται τα παραπάνω ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών να βελτιωθούν, αλλά οι προβολές που υπάρχουν είναι ότι μπορεί να επιδεινωθούν εκ νέου. Έτσι, όπως προτείνει ο Munchau(2010), αν υπάρχει πρόθεση για πραγματική διόρθωση του δημοσιονομικού προβλήματος της ευρωζώνης, το Σύμφωνο δεν είναι το μέρος για να ξεκινήσουν οι θεσμικοί παράγοντες. Η εμμονή με αυτό (το ΣΣΑ) δεν προέρχεται από

την ανησυχία για το μέλλον της ευρωζώνης, αλλά από μία δια-θεσμική μάχη στις Βρυξέλλες

ΜΕΡΟΣ Β

3. Δημοσιονομική Κρίση & ΣΣΑ

3.1 Διεθνής Χρηματοπιστωτική & Ευρωπαϊκή Δημοσιονομική Κρίση

Η σημερινή χρηματοπιστωτική κρίση αποτελεί κρίση ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου, όπου μετεξελίχθηκε διεθνώς σε κρίση της πραγματικής οικονομίας (οικονομική κρίση και ύφεση). Εν συνεχεία, εξελίσσεται σε δημοσιονομική κρίση με δυσμενείς επιπτώσεις στις ευρωπαϊκές χώρες εντός και εκτός της ζώνης του ευρώ. (INE-ΓΣΕΕ, 2010)

Σύμφωνα με την European Commission-EC(2010) η διεθνής οικονομικής κρίση είναι ένα έκτακτο γεγονός που προέρχεται από τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Ως αιτία της κρίσης θεωρείται η ανεπάρκεια του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου για τις συναλλαγές στις εθνικές και διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Ενώ η κρίση ξεκίνησε αρχικά από τις ΗΠΑ στη συνέχεια 'μεταφέρθηκε' και στην ευρωπαϊκή οικονομία. Η έλλειψη ενός σοβαρού ρυθμιστικού πλαισίου και η επιθετική πολιτική πωλήσεων των κατοικιών με σκοπό την βραχυπρόθεσμη κατοχύρωση κερδών που ακολούθησε, οδήγησαν τις τιμές των κατοικιών σε πολύ υψηλά επίπεδα, τύπου φούσκας, και σε μεγάλες επισφάλειες στα στεγαστικά δάνεια. Συνεπώς, η αδυναμία αποπληρωμής από πολλούς δανειολήπτες με την ταυτόχρονη αύξηση των επιτοκίων οδήγησε τελικά σε μείωση της τιμής των κατοικιών, με αποτέλεσμα την κατάρρευση των παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων που "χτίστηκαν" επάνω σε αυτά τα, εύθραυστα όπως αποδείχθηκε, στεγαστικά δάνεια. (INE-ΓΣΕΕ, 2010)

Θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι μια άλλη ελαφρώς διαφοροποιημένη εκδοχή αυτής της ερμηνείας προσδιορίζει την απορρύθμιση των διεθνών μηχανισμών ελέγχου του χρηματοπιστωτικού συστήματος και του νέου υποδείγματος λειτουργίας των τραπεζών που αναδύθηκε ως το βασικό παράγοντα που οδήγησε σε μια «αλόγιστη επέκταση» της πίστης με αποτέλεσμα να υπάρξει μια «οικονομική ευφορία» η οποία δεν στηριζόταν ωστόσο σε γερά θεμέλια (INE-ΓΣΕΕ, 2010).

Σύμφωνα με την Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος (2010), η οικονομική κρίση και η μεγάλη πτώση της οικονομικής δραστηριότητας είχαν, όπως αναμενόταν, δυσμενείς επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά των κρατών-μελών της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα κράτη-μέλη αύξησαν το δημόσιο χρέος και έλλειμμα τους προκειμένου να ενισχύσουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αλλά και να ενισχύσουν τις εθνικές οικονομίες μέσω κενσιανής πολιτικής⁴. Ο Van Reit (2010) αναφέρει ότι η δημοσιονομική αυτή ώθηση, σε γενικές γραμμές, διασπάται σε τρεις παρακάτω κατηγορίες:

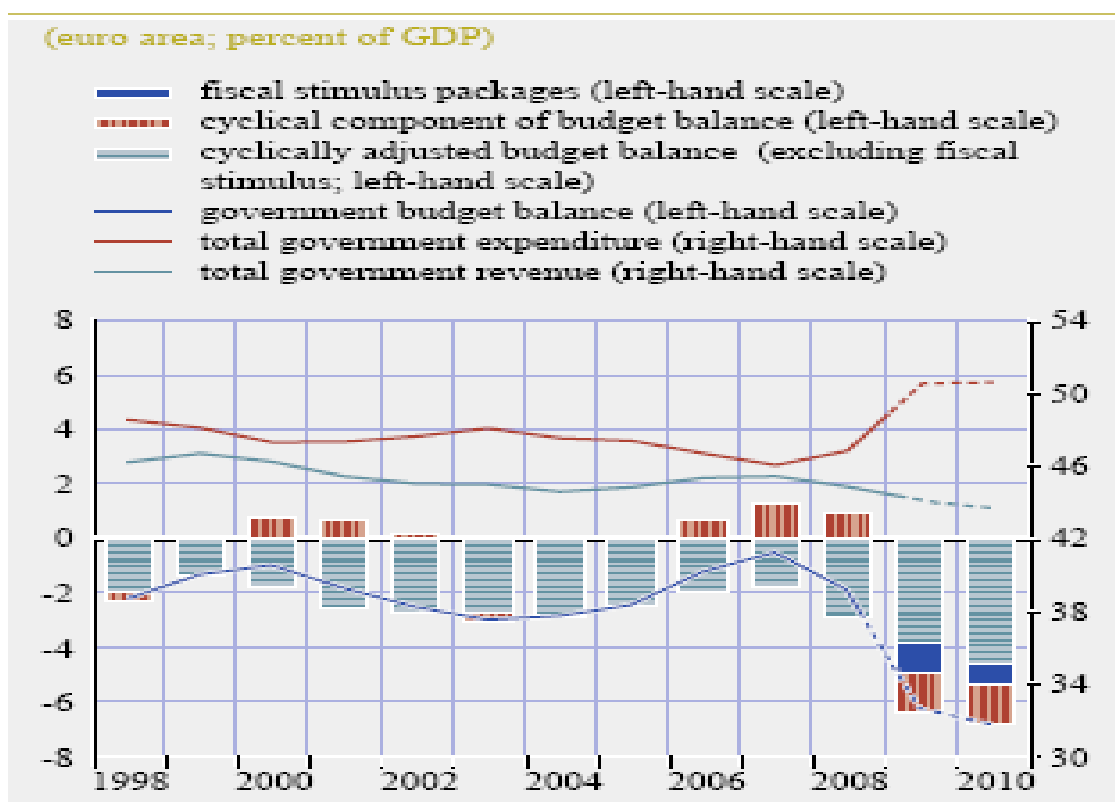
1) η λειτουργία των αυτόματων δημοσιονομικών σταθεροποιητών που συνδέονται με τον επιχειρηματικό κύκλο των επιχειρήσεων - και ισοδυναμεί με αλλαγή στο κυκλικό μέρος του προϋπολογισμού

2) ο δημοσιονομικός προσανατολισμός, που αποτελείται από διακριτικά μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής και από έναν αριθμό μη πολιτικών παραγόντων - όπως καταγράφεται από μεταβολές του κυκλικά προσαρμοσμένου (ή διαρθρωτικού) πρωτογενές προϋπολογισμού και

⁴ Σύμφωνα με την ECB(2010), η ιδέα ότι οι δημόσιες δαπάνες (διατηρώντας τους φορολογικούς συντελεστές σταθερούς) είναι το κατάλληλο εργαλείο για την αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης βασίζεται στην άποψη ότι, εάν η ιδιωτική ζήτηση είναι πολύ χαμηλή, τότε οι κρατικές δαπάνες μπορούν να ξεπεράσουν τις ιδιωτικές. Αυτή η κενσιανή άποψη έχει αμφισβητηθεί από τη νεοκλασική άποψη, ότι δηλαδή οι κρατικές δαπάνες και η φορολογία είναι ανίκανες να επηρεάσουν το συνολικό επίπεδο των δαπανών και της απασχόλησης στην οικονομία. Κατά συνέπεια, οι πολιτικές αυτές απλά μόνο θα ανακατευθύνουν πόρους από τον ιδιωτικό τομέα στο δημόσιο τομέα, με αποτέλεσμα την πλήρη παραγκωνισμό του ιδιωτικού τομέα. Στην τρέχουσα όμως κρίση (2008-10), οι υποστηρικτές κενσιανών πολιτικών φαίνεται να έχουν αποκτήσει ένα ισχυρό προβάδισμα.

3) τις πληρωμές τόκων, που αντιπροσωπεύουν μια χρηματοοικονομική ροή μεταξύ της κυβέρνησης και άλλων τομέων της οικονομίας, και, επομένως, μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως μέρος της δημοσιονομικής ώθησης.

Για τη ζώνη του ευρώ ως σύνολο, το έλλειμμα του τομέα της γενικής κυβέρνησης εκτιμάται ότι υπερτριπλασιάστηκε το 2009, σε 6,3% του ΑΕΠ από 2,0% το 2008, ενώ προβλέπεται από το ΔΝΤ ότι θα αυξηθεί περαιτέρω το 2010 σε 6,8% του ΑΕΠ. Επίσης, το δημόσιο χρέος υπολογίζεται ότι αυξήθηκε κατά περίπου 9 εκατοστιαίες μονάδες το 2009, σε 78,3% του ΑΕΠ, και εκτιμάται να αυξηθεί παραπάνω το 2010 σε 84,1% του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης του ελλείμματος στην Ευρωζώνη 2009 οφείλεται στην επίδραση του οικονομικού κύκλου, μέσω της λειτουργίας των αυτόματων δημοσιονομικών σταθεροποιητών (ΕΚΤ & Τράπεζα της Ελλάδος, 2010).

Πηγή: Van Reit (2010, σελ. 23).

Διάγραμμα 1. Βασικά Στοιχεία Ισορροπημένων Προϋπολογισμών στη Ευρωζώνη κατά το 1998-2010

Στις 2.11.2009 το Συμβούλιο ECOFIN αποφάσισε να ενεργοποιήσει τη Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ) για οκτώ χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ, δηλαδή το Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ολλανδία, την Αυστρία, τη Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Σλοβακία (καθώς και για το Ηνωμένο Βασίλειο, από τις εκτός ζώνης του ευρώ χώρες της ΕΕ). Για την Ελλάδα, το Συμβούλιο διαπίστωσε ότι δεν ήταν επαρκή τα μέτρα τα οποία έλαβε, ώστε να ανταποκριθεί στις συστάσεις που έγιναν από τους Ευρωπαίους ιθύνοντες του Συμβουλίου τον Απρίλιο του 2009, όπου και ενεργοποιήθηκε η ΔΥΕ. (Μελάς & Μπινιάρης, Νοέμβριος 2010).

Το Συμβούλιο στις 16.2.2010 όρισε ότι η Ελλάδα μέχρι το 2012, θα πρέπει να θέσει τέρμα στο υπερβολικό της έλλειμμα, αφού ενδιάμεσα θα πρέπει να πετύχει τη μείωση του ελλείμματος κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες, στο 8,7% του ΑΕΠ, το 2010. Οι τρεις χώρες που παραμένουν εκτός της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος είναι η Κύπρος, το Λουξεμβούργο και η Φινλανδία. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και με την παραδοχή του αμετάβλητου οικονομικοπολιτικού περιβάλλοντος, το 2010 το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης θα υπερβεί την τιμή αναφοράς 3% του ΑΕΠ σε όλες τις χώρες-μέλη της ζώνης του ευρώ. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2010).

Ιδιαίτερη σημασία αποτελεί το γεγονός ότι η κρίση δεν ήταν μια απλή κυκλική διαταραχή που προήλθε από το κλασικό πλαίσιο του οικονομικού-επιχειρηματικού κύκλου. Όπως τονίζεται στην Έκθεση του Διοικητή της ΤτΕ(2010) η προ της κρίσης κατάσταση πραγμάτων δεν ήταν διατηρήσιμη και, ως εκ τούτου, η ευρωπαϊκή οικονομία δεν θα επιστρέψει σ' αυτήν όπως θα ήταν αναμενόμενο να συμβεί σε άλλες περιπτώσεις. Αυτό οφείλεται σε συγκεκριμένους παράγοντες που έχουν αλλάξει στη νέα κατάσταση. Με βάση τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, η πιστωτική επέκταση έχει περιοριστεί σημαντικά, ενώ παράλληλα έχει μειωθεί σημαντικά ο ρυθμός ανάπτυξης. Κυρίως η εξέλιξη αυτή αντανακλά την μείωση του ετήσιου ρυθμού

μεταβολής της χρηματοδότησης προς όλους τους επιμέρους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. (Τράπεζα της Ελλάδος, 2010).

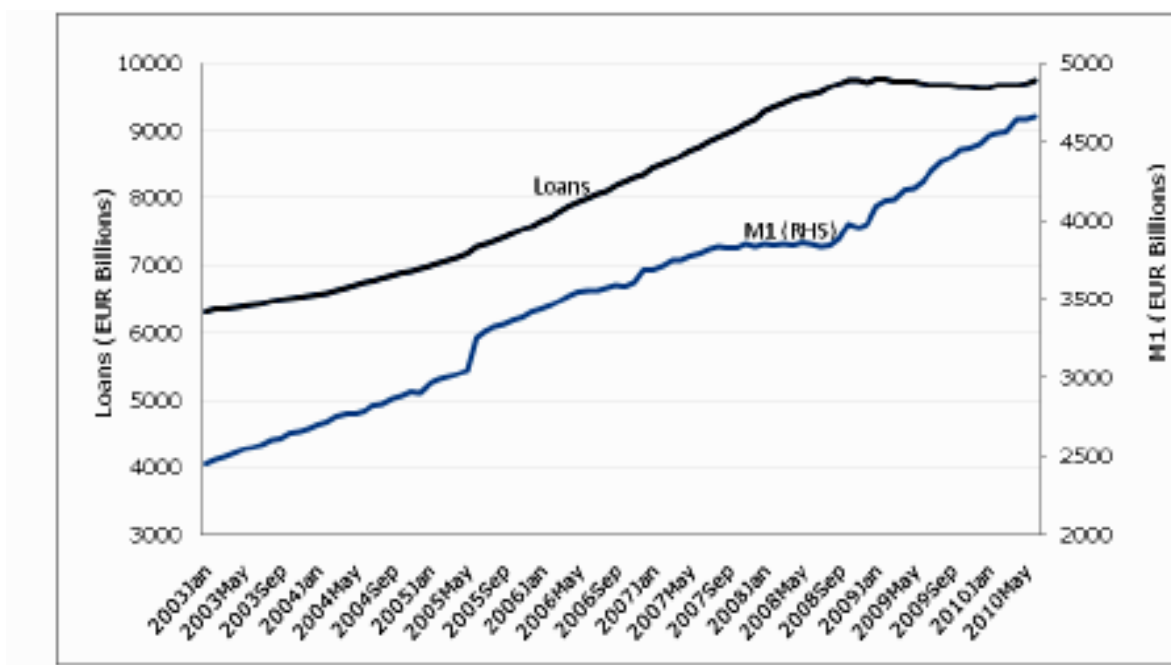
Οι Gros & Alcidí(2010) αναφέρουν ότι υπό τις παρούσες συνθήκες, το επιτόκιο είναι πράγματι πολύ κοντά στο κατώτερο όριο, και το κανάλι επιτοκίου φαίνεται να έχει χάσει τη σημασία του. Η ζώνη του ευρώ δεν είναι ακόμη σε μια κλασική παγίδα ρευστότητας (liquidity trap) που καθιστά τη νομισματική πολιτική αναποτελεσματική αλλά είναι σαφές ότι τα επιτόκια της κεντρικής τράπεζας και η ένεση ρευστότητας δεν είναι τώρα οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαθεσιμότητα των πιστώσεων. Το επίσημο επιτόκιο είναι 1% από τον Μάιο του 2009, όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2 που ακολουθεί, ενώ η προσφορά χρήματος M1 έχει αυξηθεί ραγδαία από την αρχή της κρίσης, τα δάνεια προς νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις στην καλύτερη περίπτωση έχουν μείνει σταθερά ή ακόμη και μειώνονται. (ΕΚΤ, Ιούνιος 2010)

Η αυξανόμενη ανάγκη για χρηματοδότηση του δημόσιου χρέους δεν αφήνει περιθώρια για χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα, η με αποτέλεσμα να αποδυναμώνοντας τα μέτρα διατήρησης της απασχόλησης

(με μείωση ωραρίων αλλά χωρίς απολύσεις, σε χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία), οδηγώντας σε εκτόξευση του ποσοστού της ανεργίας, μείωση της ζήτησης και υψηλό βαθμό αβεβαιότητας. (Μελάς Κ., Μάιος 2010).

Επιπλέον, όπως επισημαίνεται στην Έκθεση, η ύπαρξη υψηλού δημόσιου χρέους αλλά οι πολύ αυξημένες δανειακές ανάγκες του δημοσίου τομέα στις χώρες της ευρωζώνης μπορεί να δημιουργήσουν συνθήκες ανόδου των μεσομακροπρόθεσμων επιτοκίων, με αποτέλεσμα δυσμενείς συνέπειες στις επενδύσεις και την ανάπτυξη. Αυτό, λοιπόν, που προτείνει ο Διοικητής της ΤτΕ, είναι η έγκαιρη διαμόρφωση και εφαρμογή στρατηγικών “εξόδου” και εξυγίανσης (με κεντρικό άξονα αξιόπιστα σχέδια για την εξασφάλιση της μεσοπρόθεσμης βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών),

έμφαση στην αναμόρφωση των δαπανών, στην εισαγωγή κατάλληλων δημοσιονομικών κανόνων και θεσμών, σε διαφανείς διαδικασίες και σε αξιόπιστες στατιστικές, καθώς και την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος.

Gros & Alcidi(2010, σελ 2)

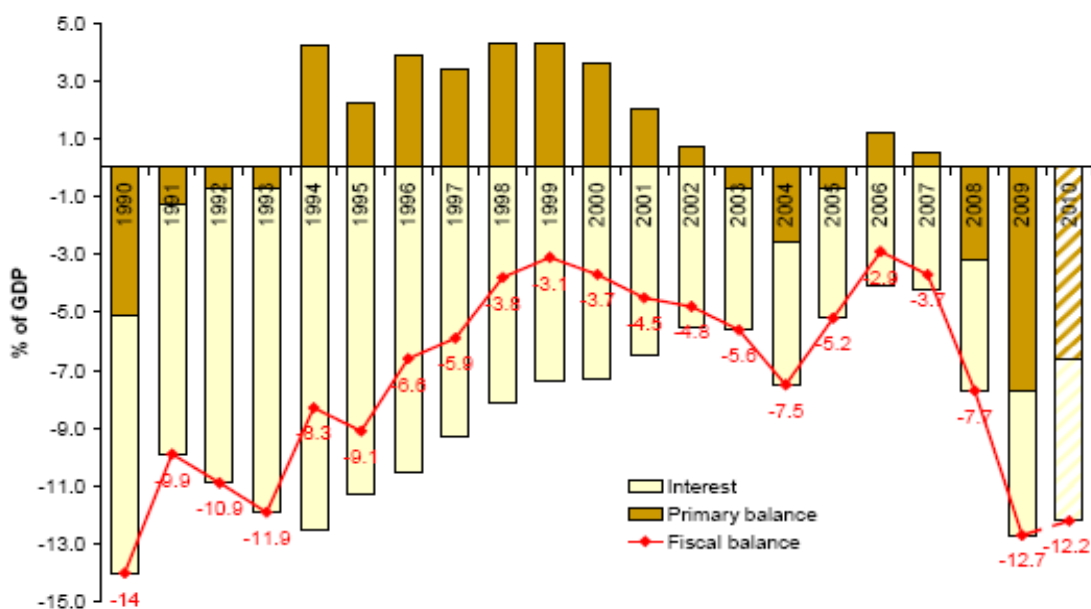
Διάγραμμα 2. Νομισματική Πολιτική και Διαθέσιμες Πιστώσεις

3.2 Η Ελληνική Δημοσιονομική Περίπτωση

Οι Rossi & Aguilera(2010) τονίζουν ότι η Ελλάδα χειρίστηκε σχετικά καλά την χρηματοπιστωτική κρίση σύμφωνα με τα στοιχεία που εκδώσαν οι επίσημες αρχές μέχρι και τον Οκτώβριο 2009. Βέβαια, σύμφωνα με τον Μούση (2010), η Ελλάδα είχε ήδη ενταχθεί στην διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος τον Απρίλιο του 2009, από το Συμβούλιο, καθώς η Επιτροπή, εκτιμούσε το δημοσιονομικό έλλειμμα στο 3,7% του ΑΕΠ το 2008. Έτσι στα πλαίσια της διόρθωσης σε ποσοστό κάτω από το 3%, έως το 2010, δόθηκε προθεσμία. Ωστόσο, τον Οκτώβριο του 2009, μετά το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας παρέδωσε την σκυτάλη στη

νέα ελληνική κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, η οποία διαπίστωσε ότι το έλλειμμα της Ελλάδας ήταν 12,7%. Όχι μόνο ήταν το έλλειμμα αυτό πολύ πιο πάνω από το ανώτατο όριο του 3%, που επέβαλλε η Συνθήκη, αλλά αποκαλύφθηκε ότι η ελληνική κυβέρνηση έστειλε ψεύτικες στατιστικές στη EUROSTAT επί σειρά ετών. (Μούσης, 2010)

Σύμφωνα με τους Rossi & Aguilera(2010), η δημοσιονομική κατάσταση στην Ελλάδα παρουσίασε μερικές μόνο μικρές περιόδους βελτίωσης, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα 3. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε εξευτελισμό της ελληνικής αξιοπιστίας, όση είχε απομείνει δηλαδή έπειτα από δύο αναθεωρήσεις των οικονομικών στοιχείων την τελευταία εξαετία. Μέλη της ΕΕ και διεθνή ΜΜΕ ενοχλήθηκαν από αυτές τις εξελίξεις και επιδόθηκαν σε έναν αγώνα δυσφήμισης διασύροντας το ελληνικό κράτος, αυξάνοντας την επικινδυνότητα (risk factor) των ελληνικών ομολόγων, με αντιστάθμισμα την χρέωση υπερβολικά υψηλών επιτοκίων (junk status) στα ομόλογα του ελληνικού δημοσίου.

Πηγή: Rossi & Aguilera(2010, σελ.4)

Διάγραμμα 3. Πορεία Δημοσιονομικού Ελλείμματος στην Ελλάδα

Η ελληνική κυβέρνηση σχεδίασε και υπέβαλε στην Επιτροπή, τον Ιανουάριο του 2010, το πρόγραμμα σταθερότητας της Ελλάδας για την περίοδο 2010-2013. Σύμφωνα με το πρόγραμμα, εκτιμάται ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα θα μειωθεί κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες ώστε να κατεβεί στο 8,7% του ΑΕΠ το 2010 και, εν συνεχεία, στο 5,6% το 2011, στο 2,8% το 2012 και στο 2% το 2013. Επίσης, στο πρόγραμμα σταθερότητας προβλέπεται μια δέσμη μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης για το 2010, καθώς και ένα χρονοδιάγραμμα για την προβλεπόμενη υιοθέτηση και υλοποίηση τους (Μούσης, 2010).

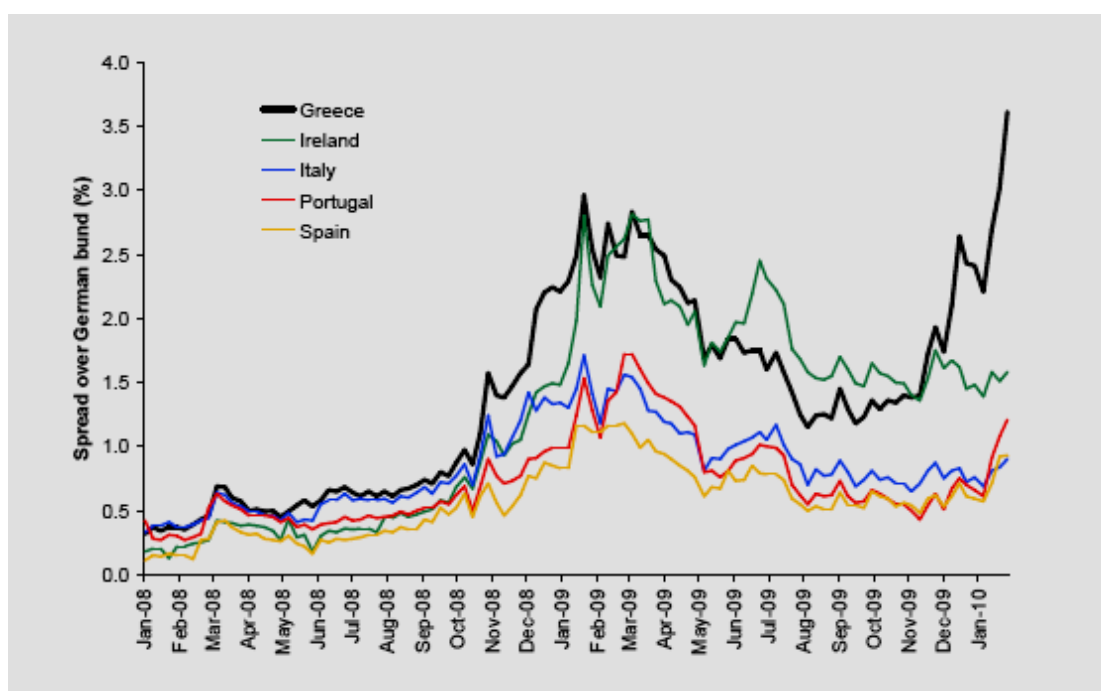
Όσον αφορά τα έσοδα, προβλέπονται μέτρα για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης καπνού και οινοπνευματώδη ποτών αλλά και απενεργοποίηση των φοροαπαλλαγών. Ως προς τις δαπάνες, η ελληνική κυβέρνηση πρόκειται να μειώσει τα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων, παράλληλα παγώνουν όλες οι προσλήψεις το 2010, ενώ για κάθε πέντε δημόσιους υπαλλήλους που θα συνταξιοδοτούνται θα προσλαμβάνει μόνο έναν. Τέλος, η κυβέρνηση για απρόβλεπτες καταστάσεις δημιούργησε ένα *αποθεματικό*, μείωσε κατά 10% τις πιστώσεις του προϋπολογισμού ανά υπουργείο και προχώρησε σε ονομαστικές περικοπές στη δημόσια κατανάλωση και τις λειτουργικές δαπάνες. (Μούσης, 2010).

Παράλληλα, στο πρόγραμμα περιγράφονται επίσης μια σειρά από διαρθρωτικά μέτρα τα οποία στοχεύουν στην βελτίωση του δημοσιονομικού πλαισίου και της αποτελεσματικότητας των δημόσιων δαπανών, την ενίσχυση των επενδύσεων και τη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας και των προϊόντων. Με την υποβολή του προγράμματος σταθερότητας, η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε τη λήψη επιπλέον μέτρων, όσον αφορά τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις στο ασφαλιστικό σύστημα, στους μισθούς του δημόσιου τομέα καθώς και μεταβολές στην φορολογία των καυσίμων (Μούσης, 2010).

Σύμφωνα με τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στις 3 Φεβρουαρίου του 2010, η ελληνική κυβέρνηση προκειμένου να πετύχει την μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος στην τιμή αναφοράς κάτω από το 3% του ΑΕΠ μέχρι το 2012, θα πρέπει να εφαρμόσει εγκαίρως το μεταρρυθμιστικό της πρόγραμμα. Σύμφωνα και με τα παραπάνω, το πρόγραμμα αφορά την αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της χώρας και την άσκηση των πολιτικών εκείνων που θα εξυπηρετούν τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της χώρας αλλά και το γενικότερο συμφέρον της Ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολό της. Ειδικότερα, βάσει του άρθρου 126, παράγραφος 9 της Συνθήκης της Λισαβόνας, η Επιτροπή αναφέρεται στην διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος, βάσει του άρθρου 121 παράγραφος 4 της Συνθήκης, αναφέρεται σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Επίσης, η Επιτροπή έθεσε σε ισχύ την διαδικασία επί παραβάσεων, ώστε οι αρχές να τηρούν την υποχρέωση υποβολής αξιόπιστων δημοσιονομικών στατιστικών στοιχείων. Τα μέτρα δημοσιονομικής και οικονομικής επιτήρησης χρησιμοποιούνται για πρώτη φορά ταυτόχρονα και ολοκληρωμένα, όπως προβλέπονται στη Συνθήκη. Η Επιτροπή εγκρίνει τα φιλόδοξα σχέδια της ελληνική κυβέρνηση για την μείωση του ελλείμματος, καθώς και τα δημοσιονομικά μέτρα και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που εξαγγέλθηκαν στο επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης του Ιανουαρίου 2010 (Μούσης, 2010).

Ωστόσο, όπως αποδείχτηκε τα μέτρα αυτά δεν ήταν αρκετά ή δεν έγιναν πιστευτά στις διεθνείς κεφαλαιαγορές και αγορές ομολόγων με αποτέλεσμα τα spreads των ελληνικών ομολόγων να αυξάνονται και η πίεση για την ελληνική κυβέρνηση να γίνεται εντονότερη. Πολύ σύντομα έγινε αντιληπτό ότι η Ελλάδα θα χρειαστεί περαιτέρω κεφάλαια και ισχυρότερη οικονομική στήριξη από την Ε.Ε. πέρα από τα €30 δις που οι χώρες της ευρωζώνης είχαν αποφασίσει να της δανείσουν τον Απρίλιο του 2010. Ως εκ τούτου, στις 2 Μαΐου 2010, τα κράτη της ευρωζώνης και το ΔΝΤ

συμφώνησαν σε ένα πακέτο διάσωσης για την Ελλάδα, με τη μορφή ενός «μηχανισμού σταθεροποίησης» - ενός ταμείου το οποίο θα παρείχε δάνεια με χαμηλό επιτόκιο. Το ταμείο ήταν συνολικής αξίας €110 δις, με τις χώρες της ευρωζώνης να παρέχουν τα €80 δις και το υπόλοιπο (€30 δις ευρώ) να προέρχεται από το ΔΝΤ. Σε μια κίνηση για να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη στο ευρώ, το ταμείο ήταν στη διάθεση όλων των μελών της ευρωζώνης. Η Ελλάδα έλαβε το πρώτο δάνειο, στις 18 Μαΐου 2010.

Πηγή: Rossi & Aguilera(2010, σελ.5)

Διάγραμμα 4. Ελληνικά Spreads σε σχέση με Γερμανικά Ομόλογα

Τα δάνεια του μηχανισμού σταθεροποίησης είχαν ένα πολύ χαμηλότερο επιτόκιο από ότι οι ιδιωτικές τραπεζικές πιστώσεις, αλλά συνοδευόταν από σκληρές συνθήκες, προκειμένου να προστατευθούν τα κράτη-μέλη που είχαν συνεισφέρει μεγάλα ποσά των χρημάτων τους στο ταμείο. Για την Ελλάδα, οι όροι αυτοί περιλάμβαναν τα εξής: να επιτρέπονται σε ελεγκτές από το ΔΝΤ και την Ε.Ε. να ελέγχουν τον εθνικό προϋπολογισμό και να κρίνουν την επιτυχία των μέτρων λιτότητας

και να επιβάλλονται σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία της χώρας σε ετήσια βάση κατά τη διάρκεια του δανείου, όταν αυτό κρίνεται σκόπιμο.

Η απόφαση για την διάσωση από την χρεοκοπία της Ελλάδας ήταν αμφιλεγόμενη, διότι με βάση τις συνθήκες της Ε.Ε. απαγορεύεται ρητά η «έξοδος» των κρατών-μελών από το ευρώ. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ απαγορεύει ρητά την διάσωση από χρεοκοπία, και η Συνθήκη της Λισαβόνας δημιούργησε μια ρήτρα περί 'μη διάσωσης'. Οι διασώσεις από χρεοκοπία είχαν αρχικά απαγορευτεί, προκειμένου τα κράτη να αποτραπούν από το σπάσιμο των κανόνων του ΣΣΑ. Ωστόσο, προκειμένου να επιτρέψει την ελληνική διάσωση, ο όρος/ρήτρα περί 'μη διάσωσης' ξεπεράστηκε και χρησιμοποιήθηκε ο όρος/ρήτρα 'έκτακτα γεγονότα' της Συνθήκης της Λισαβόνας.

Οι Rossi & Aguilera (2010, σελ.6) επισημαίνουν ότι χώρες που εμφανίζουν επίμονα δημοσιονομικά ελλείμματα και έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αντιμετωπίζουν μια πολύ πιο δύσκολη διαδικασία μακροοικονομικής αναπροσαρμογής καθώς τα εγχώρια χαμηλά ποσοστά αποταμίευσης απαιτούν αυτά τα ελλείμματα να χρηματοδοτηθούν από το εξωτερικό - και αυτό είναι ακόμα πιο δύσκολο όταν οι παγκόσμιες ροές κεφαλαίων στερεύουν. Η Ελλάδα είχε σημειώσει ταχεία επιδείνωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών της, το οποίο έφθασε σε διπλό ψηφίο μετά το 2006 και ήταν στην πραγματικότητα το τρίτο μεγαλύτερο στη ζώνη του ευρώ σε απόλυτους όρους, παρά το σχετικά μικρό μέγεθος της ελληνικής οικονομίας. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του ελλείμματος οφείλεται στη ταχεία αύξηση της καταναλωτικής ζήτησης και κατά συνέπεια του όγκου εισαγωγών - στην πραγματικότητα, οι εξαγωγές ήταν καλά μέχρι η παγκόσμια κρίση να πλήξει το εμπόριο παντού.

Ωστόσο, σύμφωνα με τους Rossi & Aguilera (2010, σελ.6), το εμπορικό έλλειμμα θεωρείται ως κληρονομιά από ένα μακροχρόνιο ανταγωνιστικό έλλειμμα στον τομέα της μεταποίησης και των μικρής βιομηχανικής βάσης, που αντιπροσωπεύει μόνο

11,8% του ΑΕΠ το 2007 (πολύ χαμηλότερο μερίδιο από ό,τι άλλες βιομηχανοποιημένες οικονομίες της ΕΕ). Βέβαια, εάν η Ελλάδα δεν μπορεί να αυξήσει τα έσοδα από τις εξαγωγές, αυτό σημαίνει ότι η ζήτηση και η αύξηση του ΑΕΠ θα περιοριστεί από το ισοζύγιο πληρωμών και από τα όρια της αύξησης του εξωτερικού χρέους.

4. Προτάσεις της Επιτροπής για Αναδιάρθρωση του ΣΣΑ

Οι προτάσεις για την αυστηριοποίηση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης παρουσιάστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 29 Σεπτεμβρίου 2010. Με τις προτάσεις αυτές διασφαλίζεται η σταθερότητα και η ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην Ευρώπη, διαμέσου της εξυγίανσης των δημοσίων οικονομικών. Στόχο επίσης αποτελεί και η ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης στην Ε.Ε.

Την 21^η Οκτωβρίου 2010 υπό την Προεδρία του κ. Van Rompuy της ειδικής Ομάδας Εργασίας (Task Force), ακολούθησαν προτάσεις για την αναδιάρθρωση του συμφώνου, οι οποίες υιοθετήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 28^{ης}-29^{ης} Οκτωβρίου 2010. Με βάση και την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το Συμβούλιο ζήτησε την αναθεώρηση της οικονομικής διακυβέρνησης μέχρι το τέλος του πρώτου εξαμήνου 2011. Η γαλλο-γερμανική πρωτοβουλία διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία αλλαγών, όπως εκφράστηκε από τον Πρόεδρο N. Sarkozy και την Καγκελάρια A. Merkel, στη συνάντηση στην Deauville, στις 18 Οκτωβρίου 2010 (Πέτσας Σ.2010)

4.1 Προτάσεις Επιτροπής

Αναλύοντας το κείμενο της Επιτροπής το αρχικό συμπέρασμα είναι ότι πρόκειται για τέσσερις κοινοτικές Οδηγίες και δύο Κανονισμούς που αποσκοπούν στην

αναθεώρηση του ΣΣΑ που διέπει τις χώρες του ευρώ. Ο κύριος πυρήνας των προτάσεων της Επιτροπής αποσκοπεί στην ενίσχυση τόσο του προληπτικού όσο και του κατασταλτικού/διορθωτικού(σε σχέση με τους δημοσιονομικούς εκτροχιασμούς) βραχίονα του Συμφώνου, ενώ στο επίκεντρό τους βρίσκονται ο αποτελεσματικός εντοπισμός και η αντιμετώπιση των εμφανιζόμενων μακροοικονομικών ανισορροπιών στην ΕΕ και στη ζώνη του ευρώ.

Ειδικότερα, τα νομοθετικά μέτρα της Επιτροπής αποτελούνται από ένα πλαίσιο 6 δομών: τέσσερις προτάσεις Οδηγιών που σχετίζονται με δημοσιονομικά ζητήματα, (συμπεριλαμβανομένης της μεταρρύθμισης του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης) και δύο προτάσεις κανονισμών που αφορούν τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Σύμφωνα με την Επιτροπή, *« οι αλλαγές αυτές θα προσδώσουν ουσιαστικό χαρακτήρα στο μηχανισμό επιβολής και θα περιορίσουν τη διακριτική ευχέρεια κατά την εφαρμογή των κυρώσεων»*. Με άλλα λόγια, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, *«το ΣΣΑ θα μετατραπεί σε μεγαλύτερο βαθμό σε σύστημα “βάσει κανόνων” και οι κυρώσεις θα αποτελούν τη λογική συνέπεια που αναμένεται ότι θα πλήττει εκείνες τις χώρες που παραβιάζουν τις δεσμεύσεις τους»*. (Eurocapital, Σεπτέμβριος 2010)

Αναλυτικά οι προτάσεις της Επιτροπής είναι οι εξής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010b):

1) Ο κανονισμός που τροποποιεί **το νομοθετικό υπόβαθρο του προληπτικού σκέλους** του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (κανονισμός 1466/97)

Η Επιτροπή εστιάζει κυρίως στη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση, τονίζοντας ότι *«ο προορισμός του προληπτικού σκέλους του ΣΣΑ είναι να εξασφαλίζεται ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ ακολουθούν συνετές δημοσιονομικές πολιτικές κατά τις περιόδους ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας, ώστε να συγκροτηθούν τα απαιτούμενα αποθέματα αντιμετώπισης των κραδασμών κατά τις περιόδους δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας»*.

Επίσης αναφέρει ότι θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να απευθύνει προειδοποίηση σε ένα κράτος σε περίπτωση σημαντικής απόκλισης από τη λεγόμενη «*συνετή φορολογική πολιτική για τα κράτη-μέλη που συμμετέχουν στη ζώνη του ευρώ*». (Eurocapital, Σεπτέμβριος 2010)

2) Ο κανονισμός που τροποποιεί **το νομοθετικό υπόβαθρο του διορθωτικού βραχίονα** του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (κανονισμός 1467/97)

Όπως αναφέρθηκε ο διορθωτικός βραχίονας εστιάζεται στη διόρθωση «*δημοσιονομικών λαθών*». Σύμφωνα με την Επιτροπή, «*ο κανονισμός τροποποιείται με τέτοιο τρόπο, ώστε να παρακολουθείται καλύτερα από την Επιτροπή η εξέλιξη του δημόσιου χρέους μιας χώρας και να αντιμετωπίζεται ισότιμα με τις εξελίξεις του ελλείμματος, για αποφάσεις οι οποίες συνδέονται με τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Οι χώρες μέλη της ευρωζώνης, των οποίων το χρέος υπερβαίνει 60% του ΑΕΠ, θα πρέπει εφεξής να λαμβάνουν μέτρα για να το μειώσουν με έναν ικανοποιητικό ρυθμό. Ο ρυθμός αυτός προσδιορίζεται ως η μείωση κατά 1/20 της διαφοράς με το όριο του 60% κατά τα τρία τελευταία έτη*». (Eurocapital, Σεπτέμβριος 2010).

3) Ο κανονισμός σχετικά με **την αποτελεσματική επιβολή της δημοσιονομικής επιτήρησης στη ζώνη του ευρώ**

Κατά την Επιτροπή οι οποιοσδήποτε αλλαγές έχουν ανταπόκριση εφόσον συνοδεύονται και από «*πιέσεις*», δηλαδή κυρώσεις. Έτσι, σύμφωνα με την Επιτροπή «*οι αποκλίσεις από την χάραξη μιας συνεπούς φορολογικής πολιτικής θα συνεπάγονται μια σειρά από οικονομικές κυρώσεις για τα κράτη-μέλη που συμμετέχουν στη ζώνη του ευρώ. Οι οικονομικές κυρώσεις που προβλέπονται σχετικά με το προληπτικό σκέλος, αφορούν την τοκοφόρο κατάθεση σημαντικού χρηματικού ποσού εκ μέρους του κράτους που δεν συμμορφώνεται με τις υποδείξεις της Επιτροπής. Στο διορθωτικό σκέλος, προβλέπεται η απαίτηση άτοκης κατάθεσης, ίσης με 0.2% του ΑΕΠ, σε περίπτωση*

έκδοσης της απόφασης να υπαχθεί μια χώρα στο καθεστώς του υπερβολικού ελλείμματος. Αυτό θα πρέπει κατά την Επιτροπή να μετατρέπεται σε πρόστιμο, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του κράτους με τη σύσταση για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος». (Σπινθουράκης Μ., Σεπτέμβριος 2010)

Προκειμένου να εξασφαλισθεί η επιβολή των κυρώσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω, προβλέπεται ο λεγόμενος «αντίστροφος μηχανισμός ψηφοφορίας». Συγκεκριμένα, η πρόταση της Επιτροπής περί επιβολής των εν λόγω κυρώσεων θεωρείται ότι έχει εγκριθεί, εκτός εάν το Συμβούλιο τάσσεται κατά των μέτρων αυτών με ειδική πλειοψηφία. Έτσι, οι τόκοι που δημιουργούνται από τις καταθέσεις και τα πρόστιμα, διανέμονται μεταξύ των χωρών μελών της Ευρωζώνης οι οποίες δεν παρουσιάζουν ούτε υπερβολικό έλλειμμα, ούτε υπερβολική ανισορροπία. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σεπτέμβριος 2010).

4) Η νέα οδηγία όσον αφορά **τις απαιτήσεις που ισχύουν για το δημοσιονομικό πλαίσιο των κρατών μελών**

Εφόσον σε μεγάλο βαθμό η δημοσιονομική πολιτική αποκεντρώνεται, σύμφωνα με την Επιτροπή θα πρέπει οι στόχοι του ΣΣΑ να αντανακλώνται στα εθνικά δημοσιονομικά κριτήρια, με άλλα λόγια δηλαδή στο συνολικό φάσμα των στοιχείων που αποτελούν τη βάση της εθνικής δημοσιονομικής διακυβέρνησης (λογιστικά συστήματα, στατιστικές, πρακτικές προβλέψεων, δημοσιονομικοί κανόνες, δημοσιονομικές διαδικασίες και δημοσιονομικές σχέσεις με άλλες οντότητες, όπως οι τοπικές ή περιφερειακές αρχές). Με την οδηγία καθορίζονται οι ελάχιστες απαιτήσεις που οφείλουν να τηρούν τα κράτη μέλη. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σεπτέμβριος 2010)

5) Ο νέος κανονισμός σχετικά με **την πρόληψη και τη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών**

Αναγνωρίζοντας και το μακροοικονομικό περιβάλλον ως σημαντικό παράγοντα που επιδρά στη δημοσιονομική κατάσταση ενός κράτους-μέλους, η Επιτροπή προτείνει

τη θέσπιση της *Διαδικασίας Υπερβολικής Ανισορροπίας (ΔΥΑ)*, η οποία δρα επικουρικά στο γενικότερο πλαίσιο οικονομικής επιτήρησης της ΕΕ. Η ΔΥΑ έχει ασφαλώς κοινά σημεία με την υπάρχουσα Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «θα πρέπει να περιλαμβάνει την τακτική αξιολόγηση των κινδύνων επέλευσης ανισορροπιών με βάση έναν πίνακα αποτελεσμάτων που απαρτίζεται από οικονομικούς δείκτες. Με βάση τα στοιχεία αυτά, η Επιτροπή θα μπορεί να προχωρήσει σε μια ολοκληρωμένη έρευνα για τα κράτη μέλη που διατρέχουν κίνδυνο, με την εφαρμογή της οποίας προσδιορίζονται τα προβλήματα και οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν.

Για τις χώρες μέλη της Ευρωζώνης οι οποίες εμφανίζουν σοβαρές δυσλειτουργίες και ανισορροπίες σε θέματα δημοσιονομικής πολιτικής και κατά συνέπεια θέτουν σε κίνδυνο την όλη λειτουργία της νομισματικής ένωσης το Συμβούλιο, προβλέπεται να κινήσει την «Διαδικασία Υπερβολικής Ανισορροπίας (ΔΥΑ)». (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σεπτέμβριος 2010).

Βέβαια η ΔΥΑ δεν περιορίζεται στο να εντοπίσει ανισορροπίες, αλλά σύμφωνα με την Επιτροπή «ένα κράτος-μέλος το οποίο έχει περιέλθει στην Διαδικασία της Υπερβολικής Ανισορροπίας, πρέπει να προετοιμάσει ένα πρόγραμμα διορθωτικών μέτρων το οποίο και θα ελεγχθεί από το Συμβούλιο, στο οποίο υποβάλλεται. Το Συμβούλιο προσδιορίζει τις προθεσμίες για τη λήψη των διορθωτικών μέτρων. Τέλος, σε περίπτωση επαναλαμβανόμενης αποτυχίας στην λήψη διορθωτικών μέτρων, το κράτος μέλος που περιήλθε στην Διαδικασία αυτή, υποβάλλεται σε κυρώσεις». (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σεπτέμβριος 2010).

6) Ο κανονισμός σχετικά με τα μέτρα που επιβάλλονται για να διορθωθούν οι υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες στη ζώνη του ευρώ

Σύμφωνα και με τα παραπάνω, εάν ένα κράτος μέλος της Ευρωζώνης αποτύχει επανειλημμένα να λάβει μέτρα, ύστερα και από τις συστάσεις του Συμβουλίου για τη ΔΥΑ, ώστε να αντιμετωπιστούν οι υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες, θα

υποχρεούται να καταβάλει ετήσιο πρόστιμο ίσο με 0,1% του ΑΕΠ του. Άρση του προστίμου προβλέπεται μόνο μετά από ψηφοφορία, με ειδική πλειοψηφία, («αντίστροφος μηχανισμός ψηφοφορίας»), στην οποία συμμετέχουν μόνο τα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σεπτέμβριος 2010).

4.2 Κριτική στις Προτάσεις της Επιτροπής

Βέβαια οι προτάσεις της Επιτροπής για αναθεώρηση του ΣΣΑ έχουν δεχτεί κριτική στο ότι αδυνατούν να δώσουν πραγματικές λύσεις. Αυτό οφείλεται διότι, όπως αναφέρει ο De Grauwe (2010) βασίζονται α) στη λάθος διάγνωση όσον αφορά τις αιτίες της κρίσης στη Ε.Ε. και β) στο ότι υπονομεύει μια βασική αρχή των δημοκρατικών κοινωνιών, αυτή της «αντιπροσώπευσης».

Ξεκινώντας από το επιχείρημα της λάθος διάγνωσης, ο De Grauwe(2010) τονίζει την λάθος εξέλιξη στη ζώνη του ευρώ όπου τόσοι πολλοί δέχονται τώρα την άποψη ότι η βασική αιτία της κρίσης χρέους στην ευρωζώνη είναι η αδυναμία/απερισκεψία των κυβερνήσεων που απέτυχαν να βάλουν σε τάξη τον προϋπολογισμό τους πριν από την έκρηξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2007-08. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το συνολικό δημόσιο χρέος στην Ευρωζώνη μειώθηκε από 72% το 1999 σε 67% το 2007. Κατά την ίδια περίοδο το συνολικό χρέος της ευρωζώνης, που περιλαμβάνει το χρέος των ιδιωτικών νοικοκυριών και του χρηματοοικονομικού τομέα, αυξήθηκε δραματικά.

Η αύξηση του δημόσιου χρέους σημειώθηκε μετά το 2007, όταν οι κυβερνήσεις της ζώνης του ευρώ αναγκάστηκαν να κάνουν δύο πράγματα. Πρώτον, έπρεπε να σώσουν τραπεζικό σύστημα, το οποίο μέσω της υπερβολικής μόχλευσης είχε συσσωρεύσει μη βιώσιμα επίπεδα χρέους. Δεύτερον, έπρεπε να υποστηριχθούν οι οικονομικές δραστηριότητες με τη διατήρηση των δαπανών σε επίπεδα προ κρίσης, ενώ τα φορολογικά έσοδα μειώθηκαν απότομα. Έτσι, η βασική αιτία της κρίσης χρέους

στην ευρωζώνη βρίσκεται σε μη βιώσιμη έκρηξη του ιδιωτικού χρέους, που ανάγκασε τις κυβερνήσεις να αυξήσουν το δημόσιο χρέος τους, ώστε να σωθούν μεγάλα τμήματα του ιδιωτικού τομέα.

Εξαιρέση στο παραπάνω αποτελεί η εξέλιξη στην Ελλάδα, όπου οι κυβερνήσεις αλλοίωσαν τα στατιστικά δεδομένα και επέτρεψαν μη βιώσιμα επίπεδα ελλείμματος και χρέους να συσσωρεύονται πριν από την οικονομική κρίση. Αλλά αυτό ασφαλώς δεν μπορεί να λεχθεί και για τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης, ιδίως για την Ιρλανδία και την Ισπανία, όπου οι κυβερνήσεις μείωσαν τα επίπεδα του χρέους δραματικά, αλλά βρίσκονται τώρα εν μέσω της κυρίαρχης κρίσης του χρέους.

Αλλά ακόμα και αν η διάγνωση ως προς την κρίση χρέους είναι σωστή και κατά συνέπεια να τίθενται περιορισμοί στις εθνικές κυβερνήσεις να δημιουργούν ελλείμματα και χρέη, το ΣΣΑ-III μπορεί να θεωρηθεί λάθος διότι πηγαίνει σε αντίθεση με την βασική δημοκρατική αρχή της «αντιπροσώπευσης».

Οι δαπάνες και η φορολογία στην Ευρωζώνη εξακολουθούν να αποτελούν στη πλειοψηφία τους εθνική υπόθεση. Οι αποφάσεις όσον αφορά τους φόρους και τις δαπάνες λαμβάνονται από τις εθνικές κυβερνήσεις και ψηφίζονται στα εθνικά κοινοβούλια. Αυτό σημαίνει επίσης, ότι οι πολιτικοί που παίρνουν αυτές τις αποφάσεις αντιμετωπίζουν τα εθνικά εκλογικά σώματα και υφίστανται τις κυρώσεις/συνέπειες όταν οι αποφάσεις αυτές δεν λειτουργούν. Έτσι, οι πολιτικοί σε εθνικό επίπεδο αντιμετωπίζουν το πολιτικό κόστος των αποφάσεών τους.

Το πρόβλημα με το ΣΣΑ-III (και σε μικρότερο βαθμό με το προηγούμενο ΣΣΑ) είναι ότι αυτή η δημοκρατική διαδικασία «βραχυκυκλώνεται» από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα που δεν αντιμετωπίζουν τις πολιτικές κυρώσεις/συνέπειες των πράξεων/αποφάσεών τους. Έτσι, στο πλαίσιο του ΣΣΑ-III, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα είναι σε θέση να επιβάλλει κυρώσεις στις εθνικές κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια και να τα υποχρεώνει να μειώσουν τις δαπάνες και/ή να αυξήσουν τους φόρους, ενώ αυτό

το θεσμικό όργανο δεν θα αντιμετωπίσει την πολιτική κύρωση των αποφάσεών της. Αντί αυτού, οι εθνικές κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια θα αντιμετωπίσουν τις κυρώσεις/συνέπειες των αποφάσεων που κάποιος άλλος έχει πάρει. Αυτό είναι εντελώς απαράδεκτο για πρακτικούς και λόγους αρχών.

Οι λόγοι αρχών είναι ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει τη νομιμότητα να λαμβάνει αυτές τις αποφάσεις. Η Συνθήκη της Λισαβόνας δίνει στην Επιτροπή την εξουσία να επιβάλλει κυρώσεις τις εθνικές κυβερνήσεις. Έτσι, δεν υπάρχει καμία έλλειψη νομιμότητας όσον αφορά τις πράξεις της Επιτροπής, από νομική άποψη. Το θέμα είναι ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στερείται δημοκρατικής νομιμοποίησης από πολιτικής άποψης, δηλαδή ότι δεν μπορεί να κριθεί από ένα εκλογικό σώμα για τις όποιες αποφάσεις της. Ένας από τους πυρήνες των δημοκρατικών κοινωνιών είναι η ιδέα ότι κάθε απόφαση/ενέργεια πρέπει να λαμβάνεται/γίνεται μετά από μια διαδικασία που επιτρέπει στο εκλογικό σώμα να έχει την τελευταία λέξη. Το ΣΣΑ-III (και η Συνθήκη της Λισαβόνας που δίνει τη νόμιμη εξουσία στην Επιτροπή) να υπονομεύσει αυτή την "ιερή" αρχή, και θα πρέπει συνεπώς να απορριφθεί ή να διαμορφωθεί ανάλογα.

Ο πρακτικός λόγος για τον οποίο το ΣΣΑ-III θα πρέπει να απορριφθεί είναι ότι δεν θα λειτουργήσει. Όταν στο μέλλον μια εθνική κυβέρνηση που υποστηρίζεται από το εθνικό κοινοβούλιο έρχεται σε σύγκρουση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τα θέματα των δαπανών και της φορολογίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αναγκαστεί να κάνει υποχωρήσεις. Βέβαια, όπως έχει δείξει η ιστορική εξέλιξη της Ε.Ε. αυτό ισχύει όχι τόσο για τις μικρές χώρες αλλά ισχύει για τις μεγάλες χώρες της ευρωζώνης.

Έτσι, οι λόγοι για τους οποίους το ΣΣΑ-III δεν θα λειτουργήσει είναι ακριβώς οι ίδιοι για τους οποίους το αρχικό ΣΣΑ απέτυχε. Και είναι ότι στη διαμάχη μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων, που αντιμετωπίζουν πολιτικές κυρώσεις/συνέπειες στις χώρες

τους, και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία δεν αντιμετωπίζει αυτές τις κυρώσεις, η Επιτροπή έχασε αυτή τη μάχη.

Το ερώτημα λοιπόν που τίθεται είναι κατά πόσο το νέο ΣΣΑ-III μπορεί να καταστεί λειτουργικό, με αυστηρότερους κανόνες, εφόσον η πράξη έδειξε ότι η Επιτροπή δεν κατάφερε να επιβάλλει την θέληση της σε προηγούμενες καταστάσεις. Αυτό συνεπάγεται ότι η προσθήκη περισσότερων κανόνων και κυρώσεων δεν θα κάνει το ΣΣΑ πιο λειτουργικό.

5. Προοπτικές Αναδιάρθρωσης του ΣΣΑ

Οι απαιτήσεις για αλλαγές/αναδιάρθρωση του ΣΣΑ δεν είναι κάτι νέο που προέκυψε λόγω των γεγονότων της τρέχουσας κρίσης. Για παράδειγμα η Barysch (2003, σελ.1) υποστηρίζει ότι το ΣΣΑ (το αρχικό του 1997) έτσι όπως είναι δεν διασφαλίζει ούτε σταθερότητα ούτε την ανάπτυξη. Έχει ενθαρρύνει τη δημοσιονομική συνέπεια σε ορισμένες χώρες, αλλά και λίγο περισσότερο τη πολιτική περιφρόνηση και δημιουργική λογιστική σε άλλες. Θα μπορούσε επιπλέον να απειλήσει την οικονομική ανάκαμψη της Ευρώπης(αναφερόμενη στη οικονομική κρίση της περιόδου 2001-2003) αναγκάζοντας τη Γερμανία και άλλες χώρες να ‘σφίξουν’ τους προϋπολογισμούς τους σε μια περίοδο όπου οι οικονομίες τους βρίσκονται ήδη σε ύφεση. Θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι η συγκεκριμένη κριτική ανταποκρίνεται εν μέρει και στη σημερινή οικονομική κρίση που πλήττει την Ε.Ε.

Ωστόσο, η Barysch (2003, σελ.2) τονίζει ότι η Ε.Ε. χρειάζεται δημοσιονομικούς κανόνες που να είναι αρκετά ευέλικτοι ώστε να επιτρέψουν στις κυβερνήσεις να αντιδρούν σε μια οικονομική δυσχέρεια, αλλά ταυτόχρονα αρκετά αυστηροί ώστε να εξασφαλίζεται η διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Όπως, όμως παρατηρείται στη τρέχουσα κρίση, το ΣΣΑ απέτυχε εν μέρει να επιτύχει αυτή την

ισορροπία και αυτό να οφείλεται εν μέρει διότι ο σχεδιασμός του είναι ατελής, αλλά και διότι ορισμένα κράτη-μέλη το εφάρμοσαν σχετικά 'άσχημα'.

Ο Eichengreen (2003) εστιάζοντας στο ότι οι ποσοτικοί στόχοι του 3% και 60% είναι 'στατικοί' έμμεσα υποστηρίζει ότι οποιαδήποτε αναθεώρηση θα πρέπει να λάβει και αυτό υπόψη. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι όλοι έχουν επικεντρωθεί σε αριθμητικές τιμές αναφοράς για τα χρέος και τα ελλείμματα, είτε κυκλικά προσαρμοσμένο ή χωρίς προσαρμογή, είτε χωρίς ή με δημόσιες επενδύσεις, είτε για τα χρέη ή ελλείμματα. Αυτές οι αριθμητικές τιμές είναι αυθαίρετες και δεν έχουν καμία σαφή οικονομική λογική. Δεν υφίσταται κάποιος εκ των προτέρων λόγος να πιστεύουμε ότι καταστροφικές οικονομικές επιπτώσεις θα ακολουθήσουν, εάν ο κανόνας 3% παραβιάζεται ή ότι όλα θα είναι καλά εάν το έλλειμμα πέσει κάτω από το 3%. Αυτό το αριθμητικό όριο αυτό δεν είναι καλά θεμελιωμένο θεωρητικά. Εάν αυτό σημαίνει ένα βιώσιμο δημόσιο χρέος εξαρτάται από το πραγματικό επιτόκιο, το πραγματικό ρυθμό ανάπτυξης, καθώς και άλλες μεταβλητές που ποικίλλουν με την πάροδο του χρόνου - σε αντίθεση με την τιμή αναφοράς του 3%, η οποία είναι σταθερή και δεν μεταβάλλεται.

Ο Papademos (2003) εστιάζει την ανάλυση στο γεγονός ότι ενώ το ΣΣΑ προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα όσον αφορά την άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής από την άλλη πάσχει στο ότι στηρίζεται στο ρητό «ένα μέγεθος ταιριάζει σε όλα»(one size fits all). Ειδικότερα, αναφέρει ότι υπάρχουν κριτικές οι οποίες αποδέχονται τη χρησιμότητα του Συμφώνου, αλλά το θεωρούν υπερβολικά άκαμπτο, και έχουν υποστηρίξει ότι το Σύμφωνο απαιτεί μεγαλύτερη παραμετρική μεταβλητότητα. Επί του παρόντος, οι κανόνες είναι ίδιοι για όλες τις χώρες, αν και περιστάσεις, όπως οι οικονομικές δομές, το μέγεθος του δημόσιου χρέους, οι επιπτώσεις των δημογραφικών εξελίξεων στα δημόσια οικονομικά, διαφέρουν.

Σύμφωνα με τον Fischer (2006) ένας άλλος βασικός παράγοντας πίσω από τις προτάσεις συνεχούς παρακολούθησης και αναδιάρθρωσης του ΣΣΑ είναι ότι το θεσμικό πλαίσιο για το ΣΣΑ είναι εντελώς νέο τόσο για τους οικονομικούς αναλυτές όσο και για αυτούς που παίρνουν αποφάσεις σε πολιτικό επίπεδο. Η ευρωζώνη αποτελεί την πρώτη περίπτωση νομισματικής ένωσης, όπου από την μια πλευρά η νομισματική πολιτική καθορίζεται σε κεντρικό επίπεδο από μια πολυεθνική κεντρική τράπεζα, την ΕΚΤ, ενώ η δημοσιονομική πολιτική από την άλλη σε αποκεντρωμένο επίπεδο καθορίζεται από τις εθνικές κυβερνήσεις. Αυτό έχει ως συνέπεια οι οικονομολόγοι να περπατάνε σε παρθένα εδάφη, με αποτέλεσμα διαφορετικές γνώμες ως προς το ποιος είναι ο κατάλληλος 'χάρτης' για να χρησιμοποιήσουν ως προς τον προσανατολισμό τους.

Σύμφωνα με τον Alves & Afonso (2007) η αντιστροφή της οικονομικής κατάστασης στις αρχές του 21^{ου} αιώνα και η επιδείνωση των πραγματικών προβλημάτων, που συνδέονται με την απώλεια της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, οδήγησαν σε μια ανανεωμένη συζήτηση και κριτική όσον αφορά το πλαίσιο δημοσιονομικής διαχείρισης. Η συζήτηση αυτή κορυφώθηκε με την μεταρρύθμιση του ΣΣΑ, με στόχο τη μεγαλύτερη ευελιξία της εφαρμογής του, χωρίς ωστόσο από την άλλη να επηρεάζει τη διατήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Η κύρια κριτική εστιάζεται στο θέμα της εφαρμογής του, εφόσον υπάρχει μια σειρά παραγόντων που επιτρέπουν τη μη κατάταξη του ελλείμματος ως υπερβολικού και που φαινομενικά μπορούν να οδηγήσουν σε καταστάσεις λιγότερης συμμόρφωσης, ή ακόμα και στην επανάληψη «δημιουργικής» λογιστικής και χαλαρής δημοσιονομικής συμπεριφοράς σε ορισμένες χώρες, όπως ακριβώς και συνέβη και στο παρελθόν.

Ο Buenker (2009, σελ.8) υποστηρίζει ότι το ΣΣΑ γράφτηκε για να παράσχει ένα τέτοιο σύνολο δημοσιονομικών κανόνων οι οποίοι θα βοηθούσαν στην αποφυγή εξωτερικών αρνητικών οικονομικών επιδράσεων στην ζώνη του ευρώ(πληθωρισμό και επιτόκια), αλλά έχει επικριθεί έντονα για την έλλειψη ευελιξίας του και αυθαίρετα όρια

που απαιτεί ως προς το έλλειμμα και το χρέος. Για παράδειγμα, ειδικά το όριο του 3% του ελλείμματος είναι δύσκολο να κρατηθεί με αντικυκλικές δημοσιονομικές πολιτικές. Αυτές οι αντικυκλικές πολιτικές έχουν αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία δεδομένου ότι η νομισματική πολιτική έχει περάσει πλέον στα χέρια της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) σε υπερεθνικό επίπεδο. Οι χώρες έχουν πλέον ως εργαλείο μόνο τη δημοσιονομική πολιτική για την αντιμετώπιση διαταραχών της ζήτησης.

Το Σύμφωνο, όπως υποστηρίζουν ο Langenus(2005) και ο Σιοκορέλης(2007), δίνει μόνο δύο επιλογές στις παραπάνω χώρες: την απώλεια της εξουσίας για την καταπολέμηση ασύμμετρων κρίσεων, μέσω δημοσιονομικών μέτρων, ή την παραβίαση του Συμφώνου κάθε φορά που μια χώρα έχει την ανάγκη για εξομάλυνση της ζήτησης. Αυτές οι δύο επιλογές ‘ενεργώ ή πεθαίνω’ υπονομεύουν τη πολιτική φήμη του ΣΣΑ, η οποία δεν πρέπει να υποτιμάται κατά τον καθορισμό της επιτυχίας και της αποτυχίας του ΣΣΑ. Ο Buenker(2009, σελ.9) υποστηρίζει ότι η εισαγωγή του κανόνα του ισοσκελισμένου προϋπολογισμού λειτουργεί ως μια προσωρινή στρατηγική για άκρως χρεωμένες χώρες. Ωστόσο, αφήνει ανοιχτό το ζήτημα του κατά πόσον ή όχι χώρες που δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα υπερβολικού χρέους θα πρέπει επίσης να αναγκαστούν να κινηθούν πάνω στο ίδιο πλαίσιο.

Ο Trevisani(2010) θεωρεί ότι το ΣΣΑ είναι και το ίδιο ένα ‘θύμα’ της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης και της ύφεσης που έχει προκαλέσει. Οι δυσκολίες του προϋπολογισμού στην Ελλάδα, την Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ιρλανδία δεν είναι το μόνο στοιχείο που ρυθμίζει την πορεία και την δύναμη του ευρώ. Η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας είναι εύθραυστη. Ο γερμανός υπουργός Οικονομικών αναμένει το ευρωπαϊκό ΑΕΠ να είναι σταθερό κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2010, μετά την αύξηση 0,4% το δεύτερο τρίμηνο και 0,7% το τρίτο. Στην ΟΝΕ η ανάπτυξη ήταν 0,4% το τρίτο τρίμηνο και δεν αναμένεται να είναι πολύ διαφορετική στο τέταρτο. Η πολιτική επιτοκίου της ΕΚΤ είναι σταθερή και δεν αναμένεται να υπάρξει μια γρήγορη

απόσυρση της ρευστότητας από τις ευρωπαϊκές χρηματαγορές. Σε όλους αυτούς τους παράγοντες, εκτός ίσως από την αύξηση του ΑΕΠ, το ευρώ δεν είναι σε χειρότερη θέση από τους δύο κυριότερους ανταγωνιστές του το δολάριο και το γιεν; μόνο οι ΗΠΑ είναι πιθανόν να έχουν μια ισχυρότερη ανάκαμψη κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2010. Το γερμανικό και το γαλλικό δημόσιο έλλειμμα θεωρείται 'μέτριο' σε σύγκριση με εκείνο της Ελλάδας, της Πορτογαλίας, της Ιρλανδίας και της Ισπανίας. Αλλά, η ικανότητα των δύο κεντρικών κρατών της ΟΝΕ να επιβάλουν το όριο του 3% ως έλλειμμα/ΑΕΠ ή ακόμη και να δώσουν οι ίδιες το παράδειγμα μειώνοντας το δικό τους κάτω από αυτό το όριο είναι πολύ περιορισμένη.

Σε επίπεδο οικονομικής ανάλυσης, οι Hauptmeier (2010) διεξήγαν μια δοκιμαστική εμπειρική ανάλυση των καθοριστικών παραγόντων της στάσης ως προς τις δαπάνες των χωρών-μελών της ζώνης ευρώ κατά τη διάρκεια της ΟΝΕ. Διαπίστωσαν ότι η κατεύθυνση της πολιτικής τείνει να είναι προκυκλική ενώ ισχυροί δημοσιονομικοί θεσμοί περιορίζουν τις στρεβλώσεις που προκαλούν αυτές οι δαπάνες. Επιπλέον, οι δαπάνες για την τόνωση της ανάπτυξης τείνουν να συσχετίζονται με την πολιτική συγκυρία και τη σταθερότητα των κυβερνήσεων. Ωστόσο τα υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους και την ύπαρξη της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος διαδικασίας, στο πλαίσιο του ΣΣΑ δεν φαίνεται να επηρέασαν σημαντικά τις δαπάνες αυτές.

Οι παραπάνω ενστάσεις για την μέχρι τώρα πορεία του ΣΣΑ ενισχύουν τις προοπτικές αναδιάρθρωσης του πάνω στο πλαίσιο που έχει προτείνει η Επιτροπή

6. Αντί Επιλόγου - Συμπεράσματα

6.1 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τον Καζάκο (2003, σελ.189) στην Ε.Ε., όπως καθιερώθηκε αρχικά με την Συνθήκη του Μάαστριχτ, η άσκηση μιας ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής αποτελούσε αρμοδιότητα της γενικής κυβέρνησης της Ευρωζώνης και των θεσμικών οργάνων της, ήτοι Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Ωστόσο, στην αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων παρέμειναν η δημοσιονομική και άλλες πολιτικές. Παράλληλα με την τυπική αναγνώριση της εθνικής κυριαρχίας στους τομείς αυτούς, οι κυβερνήσεις συμφώνησαν να επιδιώκουν ορισμένους κοινούς σκοπούς, θεσμοθετώντας έτσι ένα σύστημα/πλαίσιο αμοιβαίας επιτήρησης και δίνοντας περισσότερη βαρύτητα στο όλο επιχείρημα. (Καζάκος, 2003).

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης αποτέλεσε έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της νομισματικής ένωσης, που αποσκοπούσε στην διατήρηση μιας σταθερής και βιώσιμης οικονομίας για την Ευρωζώνη. Στα πλαίσια του νομισματικού καθεστώτος το οποίο υποστηρίζει το Σύμφωνο, χαρακτηριστικό δείγμα της ιδιαιτερότητας της Ε.Ε. είναι η λεγόμενη **δημοσιονομική πειθαρχία**, όπως καθιερώθηκε με τη Συνθήκη για την Ε.Ε. στο Μάαστριχτ (1991) και ενισχύθηκε με το Σύμφωνο Σταθερότητας & Ανάπτυξης (ΣΣΑ) το 1997. (Καζάκος, 2003).

Η σταθερή αύξηση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης που σημειώθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία έχουν εξαλειφθεί και η κρίση έφερε στην επιφάνεια ορισμένες θεμελιώδεις αδυναμίες της οικονομίας. Οι δημοσιονομικές και οι άλλες μακροοικονομικές ανισορροπίες που δημιουργήθηκαν κατά τα έτη πριν από την κρίση έκαναν την οικονομία της Ε.Ε. πιο ευάλωτη, όταν η παγκόσμια οικονομική κρίση και οικονομική ύφεση χτύπησε.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση έχει προσβάλει τους υφιστάμενους μηχανισμούς συντονισμού της οικονομικής πολιτικής στην Ε.Ε. και αποκάλυψε την ύπαρξη αδυναμιών. Η λειτουργία της ΟΝΕ δέχτηκε σημαντική πίεση, λόγω προηγούμενων αδυναμιών συμμόρφωσης με βασικούς κανόνες και αρχές. Οι υφιστάμενες διαδικασίες επιτήρησης αποδείχτηκαν ότι δεν είναι αρκετά πλήρεις.

Τα δημόσια οικονομικά στην Ε.Ε. έχουν πληγεί σοβαρά, καθώς τα ελλείμματα του 7% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο και του χρέους άνω του 80% του ΑΕΠ σαφώς ανώτερο του 3% και το 60% του ΑΕΠ τιμές που καθορίζονται στη Συνθήκη. Τα υψηλά επίπεδα του δημόσιου χρέους δεν μπορούν να διατηρηθούν επ' άπειρον. Επιδίωξη της Ευρώπης για το 2020 που συμφωνήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου 2010, αποτελεί η υιοθέτηση μιας αξιόπιστης στρατηγικής εξόδου από τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα. (EC, 2010).

Η Ε.Ε. βρίσκεται αντιμέτωπη με μεγάλες προκλήσεις τα επόμενα χρόνια - που είναι η ανάγκη για δημοσιονομική εξυγίανση και ταυτόχρονα η ανάγκη ενίσχυσης βιώσιμων επιπέδων ανάπτυξης. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης παρέχει το σωστό πλαίσιο για την ομαλή έξοδο από την κρίση. Αλλά για τη στήριξη της δυναμικής οικονομικής ανάπτυξης στην Ε.Ε. και τη βιωσιμότητα του κοινωνικού μοντέλου, η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών απαιτεί τον καθορισμό των προτεραιοτήτων και την υπαγωγή σε σκληρές επιλογές: ο συντονισμός σε επίπεδο Ε.Ε. θα είναι αποφασιστικής σημασίας για αυτό και μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των δευτερογενών επιπτώσεων. Ο Καζάκος (2003) υποστηρίζει ότι οι εθνικές κυβερνήσεις ενώ έμειναν κυρίαρχες σε ζητήματα δημοσιονομικής διαχείρισης από την άλλη μεριά το πεδίο δράσης τους οριοθετήθηκε. Αυτό μπορεί να προκαλέσει (και ήδη έχει προκαλέσει) εντάσεις ανάμεσα σε ευρωπαϊκές δεσμεύσεις και εσωτερικές κοινωνικές δυνάμεις.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση και η πίεση για οικονομική σταθερότητα στην Ευρώπη τόνισαν σαφώς περισσότερο από ποτέ την αλληλεξάρτηση των οικονομιών της Ε.Ε., ιδίως στο εσωτερικό της ζώνης του ευρώ. Τα κράτη-μέλη είχαν επωφεληθεί από τη συμμετοχή στην Ε.Ε., μια εσωτερική αγορά με 500 εκατομμύρια ανθρώπους, αλλά και από το κοινό νόμισμα δεκαέξι κρατών-μελών. Τα υπάρχοντα μέσα και οι μέθοδοι συντονισμού δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη της Ε.Ε. να ενώσουν τις προσπάθειές ανάκαμψης της και να ξεπεράσουν μια θύελλα που κανένα κράτος-μέλος δεν θα μπορούσε να έχει πετύχει από μόνο του. Ωστόσο, οι πρόσφατες εμπειρίες έδειξαν, επίσης, τα κενά και τις αδυναμίες του σημερινού συστήματος, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ισχυρότερες πολιτικές αλλά και προληπτικό συντονισμό των πολιτικών. Επιπλέον, δημιουργείται η ανάγκη μηχανισμών πρόληψης και διόρθωσης καθώς και ενός μηχανισμού επίλυσης κρίσεων για την ζώνη του ευρώ.

Μέχρι στιγμής έχουν υπάρξει τρεις αναθεωρήσεις του ΣΣΑ και ουσιαστικά τρεις εκδόσεις (συμπεριλαμβανομένου των προτάσεων της Επιτροπής το Σεπτέμβριο 2010) (De Grauwe, 2010)

Η πρώτη έκδοση ήταν ένα σχετικά σφιχτό σύνολο κανόνων που περιλάμβανε κυρώσεις για εκείνες τις χώρες που απέτυχαν να επαναφέρουν τα δημοσιονομικά τους ελλείμματα κάτω του 3%. Αντιμετώπισε δυσκολίες, όταν η γερμανική και η γαλλική κυβέρνηση αρνήθηκε να συμμορφωθεί με τους κανόνες το 2003⁵. Αυτό οδήγησε στο ΣΣΑ-II το 2005, το οποίο αποτελούσε μια πολύ «ελαφριά» έκδοση του ΣΣΑ-I διότι επιτρεπόταν περισσότερες εξαιρέσεις από τους δημοσιονομικούς κανόνες. Υπό την πίεση της Γερμανίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τώρα το ΣΣΑ-III που σε γενικές γραμμές αποτελεί μια πολύ πιο αυστηρότερη έκδοση του ΣΣΑ-I.

⁵ Μάλιστα, όπως αναφέρεται σε Anonymous (στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα Euractiv 2007), η Επιτροπή οδήγησε το Συμβούλιο στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο βασισμένη σε διαδικαστικά μέσα, διότι το τελευταίο απέτυχε να λάβει μέτρα εναντίον της Γαλλίας και Γερμανίας, οι οποίες σε σταθερή βάση δεν ανταποκρίνονταν στους κανόνες του Συμφώνου.

Υπάρχουν δύο καινοτομίες στο ΣΣΑ-III. Πρώτον, οι οικονομικές κυρώσεις επεκτάθηκαν σε χώρες που αδυνατούν να μειώσουν το κυβερνητικό χρέος σε επίπεδα κάτω του 60% του ΑΕΠ. Στο ΣΣΑ-I, αντίθετα, επιτρέπονται μόνο οι κυρώσεις για τις χώρες που αδυνατούν να μειώσουν τα ελλείμματά του κυβερνητικού προϋπολογισμού τους. Σύμφωνα με το ΣΣΑ-III οι κυρώσεις αυτές θα ισχύουν τόσο για τα υπερβολικά ελλείμματα όσο και για υπερβολικά επίπεδα χρέους. Δεύτερον, και ίσως το πιο σημαντικό, οι κυρώσεις αυτές θα έχουν πολύ μεγαλύτερο βαθμό αυτοματισμού από τους αυτοματισμούς στο ΣΣΑ-I. Στο τελευταίο, ήταν το Συμβούλιο το οποίο έπρεπε να αποφασίσει (με ειδική πλειοψηφία) σε περίπτωση που μια χώρα που αδυνατεί να μειώσει το δημοσιονομικό της έλλειμμα αν θα πρέπει να τιμωρείται.

Με το ΣΣΑ-III επιχειρείται ένα θεμελιώδες βήμα για την ενίσχυση του αυτοματισμού των κυρώσεων. Έτσι, η τελική απόφαση για τις κυρώσεις δεν θα ληφθεί από το Συμβούλιο, αλλά θα επιβληθεί αυτόματα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετά από μια προκαθορισμένη διαδικασία. Προς το παρόν το ΣΣΑ-III βρίσκεται σε διαβούλευση, αν όμως γίνει δεκτό, αυτό είναι βέβαιο ότι θα αυξήσει δραματικά τη δύναμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σχέση προς το Συμβούλιο. Ίσως πίσω από αυτό να οφείλεται και ο ενθουσιασμός με τον οποίο ο Πρόεδρος της Επιτροπής Barroso ανακοίνωσε την προτεινόμενη ΣΣΑ-III ως εκ τούτου δεν αποτελεί έκπληξη.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση, ασκείται ιδιαίτερη κριτική στο ΣΣΑ κυρίως όσον αφορά την έλλειψη ευελιξίας κατά την άσκηση των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών. Η ΕΚΤ αντιμετωπίζει έντονες διαταραχές οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν πληθωριστικές πιέσεις στους κόλπους της ΟΝΕ. Παράλληλα, η λειτουργικότητα του Συμφώνου τίθεται σε αμφισβήτηση στο σημείο που αυτή εξαρτάται από πολιτικές αποφάσεις. Το πολιτικό παρασκήνιο είναι τόσο έντονο που βρίσκεται πάντα πίσω κι επηρεάζει τις κρίσιμες πολιτικές αποφάσεις, παρά τον σημαντικό ρόλο που παίζει η Επιτροπή και το Συμβούλιο στα πλαίσια του ΣΣΑ.

Κατά συνέπεια, υπάρχει ο κίνδυνος η εφαρμογή του Συμφώνου να αποδειχθεί στην πράξη πολύ δύσκολη ή ακόμα και ανέφικτη. (Σιοκορέλης, 2007)

Έτσι διατυπώθηκαν συγκεκριμένες προτάσεις για την αναθεώρησή του Συμφώνου. Κάποιες μάλιστα αναφέρονται στην πλήρη αντικατάστασή του με άλλους μηχανισμούς δημοσιονομικής πολιτικής. Ωστόσο, το κεντρικό θέμα των προτάσεων αναθεώρησης που έχουν διατυπωθεί, αποτελεί η μεγαλύτερη ευελιξία και εθνική ευχέρεια κατά την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής, η σύσταση θεσμών και ελεγκτικών μηχανισμών που θα λειτουργούν ανεξάρτητα και θα εξασφαλίζουν την διαφάνεια των δημοσίων οικονομικών. (Σιοκορέλης, 2007)

6.2 Προτάσεις

Με βάση και την παραπάνω ανάλυση που διενεργήθηκε, η προοπτική της αποκατάστασης της δημοσιονομικής πειθαρχίας σε χώρες μέλη της Ευρωζώνης, με σοβαρά δημοσιονομικά ελλείμματα, αποτελεί την μεγαλύτερη πρόκληση. Η αποδυνάμωση των οικονομιών της ευρωζώνης το 2009 και η ανάγκη κάλυψης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, του προϋπολογισμού, τα επόμενα χρόνια προβλέπεται να οδηγήσουν το δημόσιο χρέος σε ανοδική πορεία. Το ΣΣΑ παρέχει τα βασικά κριτήρια τα οποία οι χώρες-μέλη οφείλουν να τηρήσουν - έλλειμμα κάτω του 3% του ΑΕγχΠ και λόγος δημόσιου χρέους προς ΑΕγχΠ κάτω του 60%. Ωστόσο, έχει αποδειχθεί και από την πρόσφατη ιστορία πως μόνο τα κριτήρια εφαρμογής του συμφώνου δεν είναι αρκετά, καθώς βασικός σκοπός του ΣΣΑ αποτελεί μια διαρθρωτική ισορροπία σε κάθε χώρα. (Belka, 2010).

Στα πλαίσια αντιμετώπισης της παρούσας οικονομικής κρίσης, δεδομένου ότι οι κανόνες του ΣΣΑ και η οικονομική διακυβέρνηση της ευρωζώνης δεν κατάφεραν να την αποτρέψουν, δεν υπήρξε κάποια πολιτική βούληση για το ενδεχόμενο μιας

δημοσιονομικής ένωσης. Η δημιουργία ενός κοινοτικού, 'ομοσπονδιακού' προϋπολογισμού θα αποτελούσε την προτεινόμενη λύση, ώστε να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικότερα τα προβλήματα στα διάφορα κράτη-μέλη της ευρωζώνης (Πέτσας, 2010).

Οι Amato & Gros, (2010) υποστηρίζουν ότι η εξέλιξη της κρίσης στην Ευρώπη έχει μετατοπίσει την προσοχή των πολιτικών υπευθύνων στην ανάγκη για δημοσιονομική λιτότητα και το «σώσιμο» από την χρεωκοπία (bailouts) (για τις ιδιωτικές τράπεζες). Οι παραπάνω ερευνητές πιστεύουν ότι αυτή η προσοχή αγνοεί μια σημαντική διάσταση της νέας πολιτικής διαπραγμάτευσης για την αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ευρωζώνη και η ΕΕ.

Η διατηρησιμότητα του χρέους μπορεί να θεμελιωθεί μόνο στη συνεχή ανάπτυξη των εθνικών οικονομιών, οπότε αποδίδοντας αποκλειστική έμφαση στην αποκατάσταση των υγιών δημόσιων οικονομικών, δεν θα είναι αρκετό. Μια ευρύτερη πολιτική συμφωνία σχετικά με την οικονομική πολιτική και οικονομική διακυβέρνηση είναι απαραίτητη για να ενισχύσει την ανάπτυξη και να φέρει την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο μέλλον της ευρωζώνης και της Ε.Ε. Μια τέτοια συμφωνία πρέπει να περιλαμβάνει, σε συνδυασμό με καλύτερα σχεδιασμένα μέτρα για την δημοσιονομική πειθαρχία, μια αποφασιστική κίνηση για να επιταχυνθεί η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και οι ισχυρές επενδύσεις σε διασυνοριακές υποδομές.

Αυτό που προτείνουν οι Amato & Gros (2010) είναι μια νέα πολιτική συμφωνία για την αειφόρο ανάπτυξη η οποία πρέπει να στηρίζεται σε τέσσερις πυλώνες:

- Μεταρρύθμιση του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης
- Μεταρρύθμιση της διαχείρισης των κρίσεων της Ευρωζώνης
- Ενίσχυση της διαρθρωτικής μεταρρύθμισης, και
- Επενδύσεις σε υποδομή στην εσωτερική αγορά

Ως προς την μεταρρύθμιση του ΣΣΑ, η Ε.Ε. ενεργεί σωστά όσον αφορά την αναζήτηση μιας βιώσιμης διόρθωσης των δημοσιονομικών ανισορροπιών. Ένα κρίσιμο θέμα που απαιτεί την ενίσχυση των μέσων στο πλαίσιο αυτό είναι η ποιότητα των προγραμμάτων εξυγίανσης. Αυτά θα πρέπει να εστιάζονται πολύ περισσότερο σε ένα μόνιμα χαμηλότερο ρυθμό ανάπτυξης των τρεχουσών δημόσιων δαπανών, την αποτελεσματικότητα και ενίσχυση της μεταρρύθμισης των δικαιωμάτων (συντάξεις), καθώς και τη θέσπιση καθεστώτων στήριξης της ανεργίας (ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας). Η ενίσχυση των σχετικών διατάξεων στα νομοθετικά κείμενα του ΣΣΑ πριν από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο φαίνεται ότι δρα προς την σωστή κατεύθυνση.

Επιπλέον, η δημόσια συζήτηση έχει δώσει πολύ μεγάλη έμφαση στο διορθωτικό βραχίονα του αναθεωρημένου συμφώνου (ΣΣΑ-III). Μεγαλύτερο βάρος πρέπει αντί αυτού να διατεθεί στην ενίσχυση του προληπτικού βραχίονα, όπου είναι εκεί όπου πραγματικά ο συντονισμός της πολιτικής στο πλαίσιο του Ecofin και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απέτυχε. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δημοσιεύει πίνακες απόδοσης των κρατών-μελών, να εισάγει διαδικασίες έγκαιρης προειδοποίησης, και να δημοσιοποιεί τις αναλύσεις και τις συστάσεις της σχετικά με αποκλίνουσες χώρες, χωρίς να υπόκεινται πρώτα σε έγκριση από το Συμβούλιο.

Τα πιο σημαντικά στοιχεία που απαιτούνται για την υποστήριξη του αναθεωρημένου ΣΣΑ-III είναι οι προβλεπόμενες αλλαγές των εθνικών δημοσιονομικών θεσμών και διαδικασιών, οι οποίες πρέπει να είναι νομικά δεσμευτικές σε επίπεδο Ε.Ε. Αυτό περιλαμβάνει την εγκατάσταση σε όλα τα κράτη-μέλη μια ανεξάρτητης δημοσιονομικής αρχής που θα πρέπει να λογοδοτεί στο εκάστοτε εθνικό κοινοβούλιο και να είναι επιφορτισμένη με το καθήκον της αξιολόγησης της κατάστασης των εθνικών λογαριασμών, της ποιότητας των εθνικών προγραμμάτων εξυγίανσης, καθώς και τη συνοχή τους με τις συστάσεις του Συμβουλίου.

Μια άλλη προσέγγιση γίνεται από τον Springford(2009) ο οποίος προτείνει την εισαγωγή ενός κοινού συστήματος ομολόγων το οποίο θα λειτουργεί παράλληλα και σε σύνδεση με το ΣΣΑ. Έτσι και η κρίση χρηματοδότησης των δημόσιων προϋπολογισμών θα διευκολυνθεί, μέσω των χαμηλών επιτοκίων, αλλά και το ΣΣΑ θα εφαρμοστεί πιο εύκολα και πιο αποδοτικά. Ένα κοινό σύστημα ομολόγων θα μπορούσε να κάνει πιο δύσκολο αλλά και χρηματοοικονομικά πιο ‘ακριβό’, μέσω υψηλότερου επιτοκίου, το σπάσιμο του ΣΣΑ από μια χώρα.

Έτσι με το νέο σύστημα οι κυβερνήσεις θα είναι σε θέση να εκδώσουν "χρέος" μέσω του συστήματος, μόνο από τη στιγμή που θα έχουν σταθεροποιήσει το χρέος τους, ανάλογα με τις περικοπές των δαπανών και/ή φορολογικές αυξήσεις. Το σύστημα αυτό θα παρέχει την φθηνότερη χρηματοδότηση για τις κυβερνήσεις μετά από μελλοντικές περιόδους ύφεσης. Θα επιτευχθεί έτσι η ενίσχυση του ευρώ ως αποθεματικού νομίσματος ενώ ενθαρρύνονται οι κυβερνήσεις να ‘νοικοκυρέψουν’ τα δημόσια οικονομικά τους μετά από μία ύφεση, έτσι ώστε να μπορέσουν να μειώσουν τις πληθωριστικές πιέσεις και να διατηρήσουν τα επιτόκια στην ευρωζώνη σε χαμηλά επίπεδα μεσοπρόθεσμα. (AlphaBank, Μάιος 2010)

Ο συνδυασμός του ΣΣΑ και του συστήματος κοινού χρέους θα εξισορροπούσε, επίσης, και ανταγωνιστικά τα συμφέροντα των κρατών-μελών. Ωστόσο, η Γερμανία αποκηρύσσει το «δημοσιονομικό φεντεραλισμό», υποστηρίζει την ταχεία αποπληρωμή του δημόσιου χρέους από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, έτσι ώστε να υπάρξει μείωση των επιτοκίων σε μακροπρόθεσμη βάση. Και ενώ ο συνδυασμός κοινού χρέους-δημοσιονομικών κανόνων (ΣΣΑ) δεν βοηθάει τις υπερχρεωμένες χώρες, όπως η Ελλάδα και η Πορτογαλία άμεσα, μελλοντικά μπορεί να προσφέρει καλύτερη πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές και φθηνότερη εξυπηρέτηση του χρέους, εάν οι χώρες αυτές βελτιώσουν τις δημοσιονομικές πολιτικές τους. Έτσι, το πλαίσιο αυτό θα παρείχε μια συμβιβαστική λύση, με την οποία όλοι θα επωφελούνταν.

Σε σχέση με το σύστημα κοινού χρέους ο Σιοκορέλης (2007) προτείνει ένα «δημοσιονομικό ομοσπονδιακό σύστημα μέσα από τη δημιουργία ενός δημοσιονομικού μηχανισμού κυκλικών μεταβιβαστικών πληρωμών μεταξύ των κρατών, βασισμένο πάνω στο ΣΣΑ». Η νομισματική πολιτική θα έθετε σε λειτουργία μία σταθεροποιητική πολιτική. Στα πλαίσια αυτού του ομοσπονδιακού συστήματος, οι δημοσιονομικές μεταβιβάσεις από χώρες με αναπτυξιακή πορεία σε χώρες με σχετικά δυσχερή οικονομική θέση, θα σταθεροποιούσαν την εθνική μακροοικονομική κατάσταση. (Σιοκορέλης, 2007)

Από την άλλη πλευρά ωστόσο, η εφαρμογή του παραπάνω μέτρου μπορεί να οδηγούσε σε δημοσιονομική χαλάρωση, όπου αρκετά κράτη μέλη δεν έχουν την δυνατότητα να προχωρήσουν σε επενδυτικές δαπάνες. Προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κρίση κι εξαιτίας του υπερβολικού χρέους, υποχρεούνται να περιορίσουν τις δημόσιες δαπάνες. Οι διεθνείς χρηματαγορές εξαιτίας της δυσχεραίνουσας δημοσιονομικής τους κατάστασης, δεν πιστεύουν στην δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων που συνάπτουν οι χώρες αυτές και γι' αυτό κι επιβάλλουν πολύ υψηλά επιτόκια, εν συγκρίσει με τις χώρες με μικρότερο δημόσιο χρέος (γεγονός που ισχύει στην περίπτωση της Ελλάδας). Έτσι πολύ πιθανόν να μην τους επιτραπεί η παρέμβαση των αυτόματων σταθεροποιητών. Δηλαδή, μια χώρα που βρίσκεται σε ύφεση, μπορεί να της επιτραπεί η δημιουργία ενός ελλείμματος, το οποίο όμως θα εξαρτάται από το ποσό των μεταβιβάσεων που έλαβε από τις χώρες – εταίρους για την αντιμετώπιση της αρνητικής αυτής θέσης. Τέλος, μια χώρα μέλος η οποία βρίσκεται σε αναπτυξιακή τροχιά, προβλέπεται να συνεισφέρει μεγαλύτερα ποσά, κάτι που μπορεί να θεωρηθεί άδικο, λαμβάνοντας υπόψη την προσπάθεια που κατέβαλλε η συγκεκριμένη χώρα όλο το προηγούμενο διάστημα. (Σιοκορέλης, 2010)

Σύμφωνα με τον Belka (2010), το ΣΣΑ θα έπρεπε να λειτουργεί μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο δημοσιονομικής διακυβέρνησης, όπου τα κράτη-μέλη δεσμεύονται με

έναν αξιόπιστο τρόπο ότι θα επιβάλουν δημοσιονομικούς στόχους, υποστηρίζοντας θεσμούς που ενθαρρύνουν τη δημοσιονομική συγκράτηση και αυτοπειθαρχία. Βέβαια όπως επισημαίνεται, οι πρόσφατες εμπειρίες αποδεικνύουν την τάση απόκρυψης δημοσιονομικών στοιχείων, η οποία οδηγεί σε πολύ δυσάρεστες επιπτώσεις, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Ελλάδα.

Εκτός από τις μεταρρυθμίσεις που προβλέπονται στις διαδικασίες του προληπτικού και του διορθωτικού βραχίονα, απαιτείται μια ισχυρή, οργανωμένη και ολοκληρωμένη οικονομική και δημοσιονομική διακυβέρνηση, από όλους τους συμμετέχοντες, ήτοι χώρες - μέλη, και τα θεσμικά όργανα όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο, στα πλαίσια μιας πολυμερούς εποπτείας (υπό την ευφημισμό "Ομότιμη Υποστήριξη"). (Langenus G. 2005)

Με το αναθεωρημένο Σύμφωνο, θα πρέπει να τονιστεί ο ενεργός ρόλος των κρατών μελών στον συντονισμό της δημοσιονομικής και φορολογικής πολιτικής τους. Να προβλέπονται κίνητρα που θα ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη να πειραματίζονται και να δημιουργούν μεμονωμένα σχέδια φορολογικής βιωσιμότητας τα οποία θ' αναπτύσσονται μέσω διαπραγμάτευσης με την Επιτροπή. Θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί ο ρόλος της Επιτροπής στη διαδικασία επιτήρησης, ως θεματοφύλακας του ΣΣΑ.

Στα πλαίσια της αντιμετώπισης των έντονων οικονομικών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν αρκετές χώρες της Ευρωζώνης, βρίσκεται υπό συζήτηση η έκδοση ενός νέου ευρωομολόγου, υπό όρους ευρωπαϊκού Φεντεραλισμού. Σύμφωνα και με τον πρόεδρο της ευρωπαϊκής επιτροπής, τον κο Jose Manuel Barroso, «οι αγορές μας στέλνουν καθημερινά ένα καθαρό μήνυμα ότι η Ευρώπη θα πρέπει να εργαστεί σε έναν περισσότερο συντονισμένο τρόπο ως προς τον χειρισμό οικονομικών ζητημάτων». (Economist, 2011). Το νέο Ευρωομόλογο θα μπορούσε να θέσει τις βάσεις για μια ανθεκτικότερη νομισματική ένωση .

Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ακολουθώντας μια πολιτική ενίσχυσης της «οικονομικής διακυβέρνησης», επιδιώκει την σκληρότερη παρακολούθηση των προϋπολογισμών και των οικονομικών πολιτικών των χωρών μελών του ευρώ. Όπως έχει αναφερθεί, κρίνεται απαραίτητη η εξουσιοδότηση της επιτροπής, ώστε να εκδίδονται προειδοποιήσεις, ακόμη και να επιβάλλονται κυρώσεις εναντίον εκείνων (συμπεριλαμβανομένων των πλεονασματικών χωρών) που δεν συμμορφώνονται με τις προδιαγραφές του ΣΣΑ.

Σύμφωνα και με τις τελευταίες εξελίξεις, οι ευρωπαίοι ηγέτες τάσσονται υπέρ της ανάπτυξης συμπληρωματικών εθνικών δημοσιονομικών κανόνων και διαδικασιών επιτήρησης, ως συνέχεια των δημοσιονομικών στόχων. Η προοπτική μιας ενιαίας διακυβέρνησης με μεγαλύτερη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων κατά την εκπόνηση των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης, θα ενισχύσει παράλληλα τον ρόλο του αναθεωρημένου Συμφώνου .

Μεταξύ των προτάσεων που σχετίζονται με την αναθεώρηση του Συμφώνου και την διάσωση του Ευρώ, περιλαμβάνονται εκείνες όπου τα κράτη-μέλη, θα πρέπει να υιοθετήσουν μια σειρά **μέτρων συντονισμού στο ασφαλιστικό και τη φορολογία**. Η εναρμόνιση της φορολογικής πολιτικής για τις χώρες της Ευρωζώνης θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια μεγαλύτερη οικονομική ολοκλήρωση. Άλλωστε, προκειμένου το ευρώ να είναι ανταγωνιστικό, τότε θα πρέπει και οι χώρες μέλη να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικές, κυρίως τα περιφερειακά κράτη-μέλη , κάτι το οποίο για να επιτευχθεί, σημαίνει ότι θα πρέπει να υιοθετήσουν μεταρρυθμιστικά μέτρα.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) προκειμένου να στηρίξει τις χώρες μέλη με δημοσιονομικά προβλήματα, όπως η Ελλάδα και η Ιρλανδία, μπορεί να χρειαστεί να αυξήσει τους πόρους του. Κάτι τέτοιο θα σήμαινε πως η Γερμανία θα πρέπει να πληρώσει κάτι παραπάνω για να σωθούν οι χώρες με τεράστια δημοσιονομικά προβλήματα. Η Γερμανία προκειμένου να εγκρίνει την αγορά

ομολόγων ζητάει την ανάληψη διαρθρωτικών μέτρων, μέσα στα πλαίσια άσκησης του *Συμφώνου Ανταγωνιστικότητας*, το οποίο θα δεσμεύει όλες τις χώρες μέλη της Ευρωζώνης σε μία γερμανικού τύπου δημοσιονομική πειθαρχία. (Καθημερινή, 2011)

Το Σύμφωνο Ανταγωνιστικότητας θα μπορούσε να οδηγήσει στην επίτευξη μιας μεγαλύτερης οικονομικής ολοκλήρωσης, η οποία θα ευνοούσε όχι μόνο την Γερμανία, αλλά και τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Μέτρα τα οποία βρίσκουν υψηλή απήχηση στα "ισχυρά" κράτη-μέλη, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, είναι η εναρμόνιση της φορολογικής πολιτικής με ενιαίους φορολογικούς συντελεστές, ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις, η εναρμόνιση με την αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, και η αναγνώριση των διπλωμάτων και των επαγγελματικών αδειών που αποκτούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Παράλληλα, η ανταγωνιστικότητα των χωρών θα εξαρτάται και από το κόστος εργασίας, τους μισθούς και τις πολιτικές ευελιξίας της αγοράς εργασίας και της περαιτέρω μείωσης του εργασιακού κόστους, οι οποίες εφαρμόζονται ήδη σε κάποιες χώρες όπως η Ελλάδα (μέσω του μνημονίου), ώστε να «απορυθμιστεί η αγορά εργασίας από το υπάρχον κανονιστικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο έχει εγκλωβιστεί τόσα χρόνια».

Επομένως, σε ευρωπαϊκό επίπεδο απαιτείται μια δυναμικότερη προσπάθεια για ρεαλιστικές μακροοικονομικές προβλέψεις των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης. Διαφαίνεται πλέον ξεκάθαρα η ανάγκη για την παρακολούθηση και συλλογή στοιχείων καλής ποιότητας, για στατιστικές αξιόπιστες σχετικά με τα δημόσια οικονομικά των χωρών μελών της Ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης γενικότερα, με συνεκτικό και προληπτικό τρόπο.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Alves R. and Afonso O.(2007), “The "New" Stability and Growth Pact: More Flexible, Less Stupid?”, *Intereconomics*, vol. 42, issue 4, pp. 218-225.

Amato G., Gros D., Micossi S. and Padoan P.C.(2010, “A Renewed Political Deal for Sustainable Growth within the Eurozone and the EU: An Open Letter to the President of the European Council, *CEPS Policy Brief*, 07 December 2010. Available at:<http://www.ceps.eu/book/renewed-political-deal-sustainable-growth-within-eurozone-and-eu-open-letter-president-european>, Dec 8th, 2010.

Barysch K.(2003), “A pact for stability and growth”, *working paper*, Policy Brief, Centre For European Reform, October, 2003. Available at: http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_stagrowth.pdf, Dec 10th, 2010.

Belka M.(2010), “After the Crisis, Much Still at Stake for Eurozone”, article, iMFdirect – International Monetary Fund, **January 21, 2010** Available at: <http://blog-imfdirect.imf.org/2010/01/21/eurozone/>, 18/11/2010.

Buenker S.(2009), “Stability and Growth Pact Parameter Stability - A Dynamic Panel Regression”, master thesis, Maastricht University, School of Business and Economics, September 16, 2009. Available at: <http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=16899>, 15/11/2010.

Buti M.(2006), “Will the New Stability and Growth Pact Succeed? An Economic and Political Perspective”, *economic papers*, European Commission, no 241, January 2006. Available at: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication841_en.pdf, 15/11/2010.

De Grauwe P.(2010), “Why a tougher Stability and Growth Pact is a bad idea”, article, 4 October 2010. Available at: <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/5615>, 04/12/2010.

Deubner C.(2006), “A Dynamic Perspective for the Reform of the Stability and Growth Pact”, working paper, CEPII, no 2006 – 06, March 2006. Available at: <http://www.cepii.fr/anglaisgraph/workpap/pdf/2006/wp06-06.pdf>, 25/11/2010.

ECB(2008), “Ten years of the Stability and Growth Pact”, ECB Monthly Bulletin article, October 2008. Available at: http://www.ecb.int/pub/pdf/other/pp53-65_mb200810en.pdf?20f92c46fba18c2b59c0efb1e0289fa9, 10/11/2010.

ECB(2010), “The effectiveness of euro area fiscal policies”, ECB Monthly Bulletin article, July 2010. Available at: http://www.ecb.int/pub/pdf/other/art2_mb201007en_pp67-83en.pdf?aad3c44f96a5a4fd7f6cd05a2ff10159, 10/11/2010.

Eichengreen B.(2003), “Institutions for Fiscal Stability”, *CESifo*, Ifo Institute for Economic Research at the University of Munich, vol 4, issue 2, pp. 68-72.

Economist, " The euro area's debt crisis". Print Edition, Jan 13th 2011

Economist, " Not so fast" , by Charlemagne , Jan 20th 2011, Brussels

Eurointelligence, Anonymous(2006), “The Stability and Growth Pact”, *article*, Eurointelligence,27.11.2006. Available at: http://www.eurointelligence.com/index.php?id=581&tx_ttnews%5Bpointer%5D=7&tx_ttnews%5Btt_news%5D=345&txtnews%5BbackPid%5D=743&cHash=cdc7f69177, 29/11/2010.

Euractiv, Anonymous(2007), “Stability and Growth Pact”, *article*, Euroactiv, 07 July 2006, updated: 19 February 2007). Available at:<http://www.euractiv.com/en/euro/stability-growth-pact/article-133199>, 22/11/2010.

European Commission-EC(2006), “European Economy – Public Finance in EMU”, report, *European Economy*, Directorate General for Economic and Financial

Affairs, no 3/2006. Available at: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication423_en.pdf, 10/11/2010.

European Commission-EC(2010), “Reinforcing economic policy coordination”, Communication, COM(2010) 250 final, Brussels, 12.5.2010. Available at: [http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/euro/documents/2010-05-12-com\(2010\)250_final.pdf](http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/euro/documents/2010-05-12-com(2010)250_final.pdf), 12/12/2010.

Exenberger A.(2005), “The Stability and Growth Pact Experience and Lessons to be Learnt for Europe and the World”, Working Paper 04/05, University of Innsbruck. Available at: <http://homepage.uibk.ac.at/~c43207/die/papers/sgp.pdf>, 10/12/2010.

Financial Times. (2002) ‘Prodi defends line on EU’s “stupid” stability pact’, London edition, 22 October, p. 7.

Fischer J, Jonung L. and Larch M.(2006), “101 Proposals to reform the Stability and Growth Pact. Why so many? A Survey”, economic papers, European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, no 267, December 2006. Available at: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication833_en.pdf, 22/11/2010.

Frej Ohlsson L. (2007), “Statistical Implications of the Stability and Growth Pact: Creative accounting and the role of Eurostat”, Working Papers in Economics 268, Göteborg University, School of Business, Economics and Law. Available at: <http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/7374/1/gunwpe0268.pdf>, 01/12/2010.

Gros D. and Alcidi C.(2010), “Fiscal Policy Coordination and Competitiveness Surveillance: What solutions to what problems?”, *Policy Brief*, Centre for European Policy Studies, no 213, September 2010. Available at: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201009/20100908ATT81690/20100908ATT81690EN.pdf>, 10/11/2010.

Hauptmeier S., Fuentes J. and Schuknecht L.(2010), “Towards expenditure rules and fiscal sanity in the euro area”, *occasional paper series*, no 1266, November 2010. Available at: <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp1266.pdf>, 12/12/2010.

Langenus G. (2005), “The stability and growth pact: an eventful history”, National Bank of Belgium, *Economic Review*, 2. Available at: <http://www.nbb.be/doc/TS/Publications/EconomicReview/2005/ecorevII2005.pdf>, 01/12/2010.

McNeill P. and Chapman St.(2005), *Research Methods*, Routledge Publications, London.

Munchau W.(2010), “Why the stability pact is irrelevant”, *article*, Eurointelligence, 26.10.2010(reprinted from *Financial Times*). Available at: http://www.eurointelligence.com/index.php?id=581&tx_ttnews%5Btt_news%5D=2935&tx_ttnews%5BbackPid%5D=556&cHash=d952045058, 12/12/2010.

Munchau W.(2010), *Financial Times*, " Expect some answers from the eurozone" , December 29, 2010 Available at: http://www.ft.com/cms/s/275f7a42-1386-11e0-a367-00144feabdc0,dwp_uuid=c8e15fd6-3658-11da-bedc-00000e2511c8,print=yes.html

Nicolaus Heinen (2010), “Ambitious? Yes. Effective? Perhaps. The Commission’s Proposals on the Stability”, *article*, Euroactiv, 02 November 2010. Available at: <http://www.euractiv.com/en/euro-finance/ambitious-yes-effective-perhaps-commission-s-proposals-stability-pact-analysis-499360>, 03/12/2010.

Palazuelos-Martinez M. (2007), “Understanding the Rationale of the Stability and Growth Pact”, ACES-American Consortium on European Union Studies (ACES), EU Center of Excellence Washington, no. 2007.2. Available at: http://transatlantic.sais-jhu.edu/bin/g/t/2007.2ACES_Cases_Palazuelos.pdf, 19/11/2010.

Papademos L.(2003), “The Stability and Growth Pact: An asset rather a liability”, *CESifo*, Ifo Institute for Economic Research at the University of Munich, vol 4, issue 2, pp. 73 -78.

Rossi V. and Aguilera R.D.(2010), “No Painless Solution to Greece's Debt Crisis”, programme paper, IE 2010/03, 10 February 2010, Chatham House. Available at:http://www.chathamhouse.org.uk/publications/papers/download/-/id/833/file/15929_0210pp_greece.pdf, 29/11/2010.

Savage D.James and Amy Verdun, (2006), " Reforming Europe's Stability and Growth Pact: Lessons from the American Experience in Macrobudgeting" , Department of Politics, University of Virginia, Department of Political Science, University of Victoria, 2006

Springford J. (2009), “Strengthening the Stability and Growth Pact with a common eurozone bond”, *working paper*, Centre Forum, European Liberal Forum. Available at: <http://www.centreforum.org/assets/pubs/stability-and-growth.pdf>, 22/11/2010.

Trevisani J.(2010), “The Former Stability and Growth Pact”, article, International Business Times, 18 January 2010. Available at: <http://www.ibtimes.com/articles /20100118 / former-stability-and-growth-pact.htm>, 01/12/2010.

Van Riet A.(eds), “Euro Area Fiscal Policies and the Crisis”, *occasional paper series*, European Central Bank-ECB, no 109, April 2010. Available at: <http://www.ecb.int/pub /pdf/scpops/ecbocp109.pdf>, 29/11/2010.

Verdun A.(2010), “Ten years EMU: an assessment of ten critical claims”, *International Journal of Economics and Business Research*, Vol. 2, pp. 144-63.

Walton, D. (2004) ‘Time for Radical Surgery’, *Finance and Development* 41(2): 26-27.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Alpha Bank, Ανάλυση διεθνών αγορών, "Προοπτική βραχυπρόθεσμων κι μεσοπρόθεσμων επιτοκίων Ευρώ", Μάιος 2010

Γλυνός Γ. (2010), Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής κι εξωτερικής πολιτικής, " Η δυναμική ισορροπία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης", Απρίλιος 2010

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, (2010) " Μηνιαίο Δελτίο Ιουνίου 2010" INE-ΓΣΕΕ(2010), "Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση", Ετήσια Έκθεση 2010. Διαθέσιμο: http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/EKTHESH_12.pdf, 21/11/2010.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2007) " Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, Ο οδηγός σας στα θεσμικά όργανα της ΕΕ" , Ιούλιος 2007

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010a), "Σύμφωνο Σταθερότητας Ανάπτυξης", Οικονομικές και Χρηματοδοτικές Υποθέσεις. Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/index_el.htm, 10/12/2010.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010b), "Οικονομική διακυβέρνηση της ΕΕ: η Επιτροπή έχει εκπονήσει ολοκληρωμένη δέσμη νομοθετικών μέτρων", ειδήσεις, 29/09/2010. Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/cyprus/news/news_from_across_the_eu/20100929_eu_economic_governance_el.htm, 01/12/2010.

Καθημερινή, " Νέος στόχος της κ. Μέρκελ: περισσότερη Ευρώπη, αλλά στα πρότυπα της Γερμανίας", Ιανουάριος 2011.

Καζάκος Π.(2003), "Οικονομική Διακυβέρνηση και το Σύμφωνο Σταθερότητας", *Αγορά Χωρίς Σύννορα*, τόμος 8 (3), σελ 188-194. Διαθέσιμο: <http://www.idec.gr/iier/new/KAZAKOS.pdf>, 25/11/2010.

Καπόπουλος Γεώργιος (2011), "Η διάσωση του ευρώ οδηγεί στην ευρωπαϊκή ομοσπονδία", *Ημερησία*, Ιανουάριος 2011. Διαθέσιμο σε : <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12336&subid=2&pubid=94497157>

Μελάς Κ. & Μπινιάρης Ν., Μηνιαία Επιθεώρηση, «Δημόσιο χρέος: αθέτηση πληρωμών, αναδιάρθρωση ή τι άλλο;» Νοέμβριος 2010

Μελάς Κ., Μηνιαία Επιθεώρηση, «Η επερχόμενη κρίση χρέους των αναπτυσσόμενων χωρών της Δύσης», Μάιος 201

Μούσης Ν.(2008), *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική*, 12η αναθεωρημένη έκδοση, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Μούσης Ν.(2010), “Η Ευρωζώνη και η Ελληνική Περίπτωση”, άρθρο. Διαθέσιμο:<http://europedia.moussis.eu/discus/discus-1241513297-448911-32221.tkl?lang=gr>, 04/12/2010.

Πέτσας Στ.(2010), “Η αναθεώρηση της οικονομικής διακυβέρνησης της ευρωζώνης: Ενδυνάμωση ή αποσύνθεση;”, ΕΛΙΑΜΠΙ, 6 Δεκεμβρίου 2010. Διαθέσιμο: <http://blogs.eliamep.gr/>, 02/12/2010.

Σιοκορέλης Β.(2007), “Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης στη ζώνη του ευρώ: Μήπως έφτασε η ώρα για την αναθεώρησή του;”, *Αγορά Χωρίς Σύνορα*, Τόμος 13 (2), σελ 122-136. Διαθέσιμο: <http://www.idec.gr/iier/new/tomos%2013/SIOKORELIS.pdf>, 25/11/2010.

Σπινθουράκης Μ., 2010, Το Βήμα, «Πέναλτι» για δημοσιονομική απειθαρχία, Σεπτέμβριος 2010

Συμβούλιο της Ε.Ε., "Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, 22 και 23 Μαρτίου 2005, Συμπεράσματα της Προεδρίας", Μάρτιος 2005

Τράπεζα της Ελλάδος(2010), Έκθεση του Διοικητή για το Έτος 2009, Απρίλιος 2010. Διαθέσιμο: <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2009.pdf>, 30/11/2010.

Τσιαράπα Μ. (2010) Διπλωματική εργασία, Τομέας Δημοσίου Δικαίου & Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ " Εξελίξεις όσον αφορά την εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης από τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης", Ιούνιος 2010

Ηλεκτρονικές Πηγές

<http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=16899>,

<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2009.pdf>

<http://blogs.eliamep.gr/>

<http://blog-imfdirect.imf.org/2010/01/21/eurozone/>

<http://www.centreforum.org/assets/pubs/stability-and-growth.pdf>

<http://www.cepii.fr/anglaisgraph/workpap/pdf/2006/wp06-06.pdf>

<http://www.ceps.eu/book/renewed-political-deal-sustainable-growth-within-eurozone-and-eu-open-letter-president-european>,

http://www.cer.org.uk/pdf/policybrief_stagrowth.pdf,

http://www.chathamhouse.org.uk/publications/papers/download/-/id/833/file/15929_0210pp_greece.pdf

<http://www.ecb.int/pub/pdf/scpops/ecbocp109.pdf>

http://www.ecb.int/pub/pdf/other/pp53-65_mb200810en.pdf?20f92c46fba18c2b59c0efb1e0289fa9

http://www.ecb.int/pub/pdf/other/art2mb201007en_pp67-83en.pdf?aad3c44f96a5a4fd7f6cd05a2ff10159.

<http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp1266.pdf>

[http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/euro/documents/2010-05-12-com\(2010\)250_final.pdf](http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/euro/documents/2010-05-12-com(2010)250_final.pdf)

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication423_en.pdf

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication833_en.pdf,

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication841_en.pdf,

http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/index_el.htm,

http://ec.europa.eu/cyprus/news/news_from_across_the_eu/20100929_eu_economic_governance_el.htm<http://www.economist.com/>

<http://www.euractiv.com/en/euro/stability-growth-pact/article-133199>,

<http://www.euractiv.com/en/euro-finance/ambitious-yes-effective-perhaps-commission-s-proposals-stability-pact-analysis-499360>.

http://www.euointelligence.com/index.php?id=581&tx_ttnews%5Bpointer%5D=7&tx_ttnews%5Btt_news%5D=345&tx_ttnews%5BbackPid%5D=743&cHash=cdc7f69177

http://www.euointelligence.com/index.php?id=581&tx_ttnews%5Btt_news%5D=2935&tx_ttnews%5BbackPid%5D=556&cHash=d952045058

<http://www.euoparl.europa.eu/document/activities/cont/201009/20100908ATT81690/20100908ATT81690EN.pdf>

<http://europedia.moussis.eu/discus/discus-1241513297-448911-32221.tkl?lang=gr>

http://www.ft.com/cms/s/275f7a42-1386-11e0-a367-00144feabdc0.dwp_uuid=c8e15fd6-3658-11da-bedc-00000e2511c8.print=yes.html

<http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/7374/1/gunwpe0268.pdf>

<http://homepage.uibk.ac.at/~c43207/die/papers/sgp.pdf>

<http://www.ibtimes.com/articles/20100118/former-stability-and-growth-pact.htm>

<http://www.idec.gr/iier/new/KAZAKOS.pdf>

<http://www.idec.gr/iier/new/tomos%2013/SIOKORELIS.pdf>

<http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12336&subid=2&pubid=94497157>

http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/EKTHESH_12.pdf

http://www.monthlyreview.gr/antilogos/greek/diktuo/arxeio_sxoliwn/fullstory_html?obj_path=docrep/docs/diktuo/20100504_03/gr/html/index

<http://www.nbb.be/doc/>

<TS/Publications/EconomicReview/2005/ecorevII2005.pdf>

http://transatlantic.sais-jhu.edu/bin/g/t/2007.2ACES_Cases_Palazuelos.pdf

<http://www.voxeu.org/index.php?q=node/5615>